

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské výchovy

**Činnosti sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí
s přítomností nezletilého dítěte**

Bakalářská práce

Autor: Jana Krylová
Vedoucí práce: Mgr. Lucie Šallé

Olomouc 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

V Mohelnici dne

.....

Poděkování

Velmi ráda bych poděkovala Mgr. Lucii Šallé za odborné a metodické vedení mé bakalářské práce, za její podporu, trpělivost a ochotu, kterou mi po celou dobu projevovala. Dále patří poděkování mé rodině za trpělivost a podporu a kolegyním, které se se mnou podělily o své zkušenosti.

Obsah

ÚVOD	6
1 ZÁKLADNÍ POJMY	9
1.1 Sociálně-právní ochrana dětí.....	9
1.2 Subjekty sociálně-právní ochrany dětí	10
1.3 Dítě.....	11
1.4 Rodina	11
1.5 Rodičovská odpovědnost	12
1.6 Domácí násilí	12
2 VÝKON SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ.....	14
2.1 Preventivní a poradenská činnost.....	14
2.1.1 Sociálně-právní ochrana dětí a její informovanost.....	14
2.1.2 Sociálně-právní ochrana dětí a její činnosti	14
2.1.3 Výchovná opatření	15
2.2 Opatření na ochranu dětí	16
2.3 Ústavní a ochranná výchova	17
3 ČINITELÉ OVLIVŇUJÍCÍ VÝKON SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ.....	18
3.1 Sociální pracovník.....	18
3.2 Součinnost rodiny	18
3.3 Postupy sociálně právní ochrany dětí.....	19
3.4 Vyhodnocení situace dítěte a situace rodiny	19
3.5 Individuální plán ochrany dítěte.....	20
3.6 Případová konference.....	21
4 HISTORIE DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	22
4.1 Znaky a formy domácího násilí.....	23
4.2 Prevence domácího násilí.....	25
5 PACHATEL DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	26

6	OBĚŤ DOMÁCÍHO NÁSILÍ	29
7	DĚTI A DOMÁCÍ NÁSILÍ	31
7.1	Mýty a domácí násilí	32
8	LEGISLATIVA A DOMÁCÍ NÁSILÍ	36
8.1	Evropská unie	39
8.2	Občanskoprávní a správněprávní	40
9	Charakter a cíle výzkumu	43
9.1	Charakteristika případové studie	43
9.2	Stanovení cílů	43
9.3	Případová studie	45
10	DISKUSE	57
10.1	Vyhodnocení a analýza zjištěných údajů	57
10.2	Hodnocení získaných dat	69
	ZÁVĚR	72

ÚVOD

Při výběru tématu své bakalářské práce jsem vycházela ze své praxe sociální pracovnice na úseku sociálně-právní ochrany dětí při obecním úřadu obce s rozšířenou působností. Během výkonu své práce se čím dál častěji setkávám s případy domácího násilí.

Domácí násilí je dlouhodobý sociální problém zasahující do běžného života všech občanů ve stále větší míře, byť v minulosti byl tento problém v naší společnosti považován spíše za okrajový. Dnešní statistiky a výzkumy v současné praxi v této době odhalují mnohem více výskytů a hlavně různorodost forem domácího násilí. Pod pojmem domácí násilí si laik představí nefungující soužití v rodině mezi manželi či partnery, které vykazuje nějaké skutky nesouladu, které později může vyústit i k násilí, ale opak je pravdou.

Z praxe jsou známé stále častější případy domácího násilí páchané na dětech, seniorech, ale i tělesně postižených či jinak handicapovaných. Obecně je zažitá zkušenost, že týraná osoba je vždy jen žena. V bakalářské práci přiblížíme pohled na tuto problematiku ze všech úhlů, zejména platné i chystané legislativy, zainteresovaných orgánů a hlavně možnostmi eliminace možných dalších následků, preventivních opatření, informovanosti široké veřejnosti.

Cílem bakalářské práce je zpracování informací týkající se sociálně-právní ochrany dětí a problematiky domácího násilí. Teoretické poznatky hodlám rozšířit o praktické zkušenosti orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Zpracované informace ze skutečných případů řešených na úseku sociálně-právní ochrany dětí použiji k nalezení odpovědi na výzkumnou otázku, zda je pomoc institucí v případech domácího násilí pro oběti domácího násilí dostačující.

Práce je rozdělena na dvě hlavní části a to na teoretickou a praktickou část. Teoretická část je v osmi hlavních kapitolách zaměřena na vysvětlení základních pojmů, přiblížení činností sociálně-právní ochrany dětí vyplývajících ze zákona o sociálně-právní ochraně dětí a dále možné činitele ovlivňující samotný výkon sociálně- právní ochrany dětí v praxi. Čtvrtá kapitola se zabývá historií domácího násilí, pátá kapitola definuje pachatele domácího násilí a šestá kapitola objasňuje oběť domácího násilí. Sedmá kapitola je zaměřena na děti jako svědky či oběti domácího násilí. V poslední kapitole teoretické části jsem se již přesunula na právní podobu domácího násilí, kde uvádím zákon č. 135/2006 Sb., o ochraně před domácím násilím, ze kterého je důležité vycházet.

V praktické části bakalářské práce se budu zabývat již samotnými případovými studii, které budou zpracovány na základě rozhovorů s oběťmi domácího násilí a informací získaných ze spisové dokumentace OSPOD. Cílem praktické části je získat dostatek informací, které budou srovnávané s informacemi uvedenými v teoretické části a budou shrnuty do tzv. výzkumných otázek, které budou vypracované v praktické části.

Není jisté, zda zpracováním výzkumných otázek najdeme odpověď na hlavní výzkumnou otázku, ale pokusím se alespoň propojit problematiku domácího násilí s výkonem sociálně právní ochrany dětí.

TEORETICKÁ ČÁST

1 ZÁKLADNÍ POJMY

V první kapitole bych chtěla přiblížit základní terminologii, která je používána v bakalářské práci a souvisí s tématem domácí násilí. Znalostí terminologie je umožněna orientace v dané problematice. Jedná se o odborný výraz sociálně právní ochrana dětí, sociálně-právní subjekty, dítě, rodina, rodičovská zodpovědnost, domácí násilí.

1.1 Sociálně-právní ochrana dětí

Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, upravuje sociálně-právní ochranu dětí (dále OSPOD). Sociálně-právní ochranou se dle § 1 tohoto zákona „rozumí zejména

- a) ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu,
- b) ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění,
- c) působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny,
- d) zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováváno ve vlastní rodině.“

Základním principem zákona o sociálně-právní ochraně dětí je „odpovědnost státu za zajištění ochrany dítěte a péče o dítě, která je nezbytná pro všestranné blaho dítěte, a to při současném respektování zákonných práv rodičů“ (Michalík, 2013, s. 51).

Úmluva o právech dítěte společně s výkonem sociálně-právní ochrany dětí zajišťuje ochranu práv dětí, např. právo na vzdělání a zaměstnání, na život a na příznivý vývoj dítěte, na péči rodičů a rodinný život, na ochranu před zneužíváním, zanedbáváním a týráním. Další právní normy, které chrání práva dětí, jsou např. občanský zákoník, trestní zákoník, trestní řád, školský zákon, zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o ústavní a ochranné výchově. S těmito právními normami je potřeba při výkonu sociálně-právní ochrany pracovat.

Hlavním úkolem sociálně-právní ochrany dítěte je hájení jeho zájmu a blaha, které je upraveno v ustanovení § 5 zákona č. 359/1999 Sb. a vyplývá z Článku 3 oddílu Základní ustanovení Úmluvy o právech dítěte: „Zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoliv činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány“ (zákon č. 104/1991 Sb.).

Konkrétní činnosti a určitá opatření směřující k zajišťování ochrany dětí, které sociálně-právní ochrana dětí zahrnuje, jsou vykonávána v co nejlepších zájmech dětí. Jedná se o preventivní činnost za účelem předcházení ohrožení dětí, informační poradenství o výchově a péči o děti, rozhodování o výchovných opatřeních, případně podávání návrhů k soudu v rámci opatření na ochranu dětí, zajištění agendy náhradní rodinné péče, plnění zákonných povinností při umístění dítěte v ústavní nebo ochranné výchově a zajištění péče o děti vyžadující zvýšenou pozornost, kterým je potřeba pomoci při překonávání nepříznivých sociálních podmínek a negativních výchovných vlivů (zákon č. 359/1999 Sb.).

1.2 Subjekty sociálně-právní ochrany dětí

Orgány sociálně-právní ochrany dětí zajišťujícími sociálně-právní ochranu dětí jsou

- a) „*krajské úřady*
- b) *obecní úřady obcí s rozšířenou působností,*
- c) *obecní úřady,*
- d) *ministerstvo,*
- e) *Úřad“ (§ 4 zákona č. 359/1999 Sb.).*

Dále je sociálně-právní ochrana dětí zajišťována obcemi a kraji v samostatné působnosti, komisemi pro sociálně-právní ochranu dětí a dalšími právníckými a fyzickými osobami na základě jejich pověření k výkonu sociálně-právní ochrany dětí.

Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí se sídlem v Brně má v kompetenci vykonávat činnosti SPOD ve vztahu k cizině.

Ministerstvo práce a sociálních věcí má v kompetenci zajištění koncepčního vedení, dále vydávání důležitých stanovisek, metodik a doporučení vztahující se k činnosti sociálně-právní ochrany dětí.

Metodická činnost a kontrolování výkonu sociálně-právní ochrany dětí v rámci nižšího územně samosprávného celku je zajišťována **krajskými úřady** jako orgánu sociálně-právní ochrany.

OSPOD obecních úřadů a obecních úřadů obcí s rozšířenou působností jsou nejbližše rodině a hlavně dítěti a zákon jim ukládá nejvíce povinností právě proto, že

„...mají možnost bezprostředně sledovat ochranu práv dítěte a včas činit potřebná opatření se znalostí problému a místních podmínek, ukládá jim zákon nejvíce povinnosti v ochraně dětí a pomoci rodičům a dalším osobám, které jsou odpovědné za výchovu dětí“ (Novotná, Burdová, 2007, s. 23).

1.3 Dítě

Podle § 2 zákona č. 359/1999 Sb. je dítě vymezeno jako nezletilá osoba, jejíž zletilost je posouzena dle občanského zákoníku dovršením 18 let. Výjimkou je dovršení zletilosti při uzavření manželství osobou mladší 18 let a starší 16 let. Dítě je hlavním cílem OSPOD při zajištění jeho ochrany a prosazování jeho zájmu a blaha.

Pozornost je upřena především na dítě, jehož práva a vývoj jsou ohrožena. Jedná se především o zanedbávání rodičovských povinností či zneužívání rodičovských práv nebo práv osob, které jsou zodpovědné za výchovu dětí, týrání či zneužívání. Také se jedná o děti, kterým rodiče zemřeli, nebo byl na nich spáchán trestný čin. Mezi ohrožené děti spadají také ty, které zanedbávají školní docházku, dopouštějí se trestné činnosti, užívají návykové látky, alkohol, utíkají od svých rodičů nebo jsou oběťmi trestného činu či domácího násilí (§ 6 zákona č. 359/1999 Sb.).

Dítě má právo v rámci sociálně-právní ochrany dětí se vyjádřit ke své situaci a to s ohledem na svůj věk a možnosti, přičemž se k stanoviskům dítěte přihlíží adekvátně jeho věku a rozumovým schopnostem. Kromě toho má dítě právo na poskytnutí podstatných informací týkajících se jeho osobních záležitostí a to s ohledem na svůj věk a rozumové schopnosti (§ 8 odst. 2 a 3 zákona č. 359/1999 Sb.).

1.4 Rodina

Vysvětlení společenského významu rodiny a práva dítěte žít v rodině nalezneme v Úmluvě o právech dítěte *„...rodina, jako základní jednotka společnosti, a přirozené prostředí pro růst a blaho všech svých členů a zejména dětí, musí mít nárok na potřebnou ochranu a takovou pomoc, aby mohla beze zbytku plnit svou úlohu ve společnosti ... v zájmu plného a harmonického rozvoje osobnosti musí dítě vyrůstat v rodinném prostředí, a atmosféře štěstí, lásky a porozumění...“* (Preambule, zákon č. 104/1991 Sb.).

Dle Matouška a Pazlarové (2010) pojem rodina není možné jednoznačně definovat a spíše užívají termín rodinné soužití lidí, které je založené na základě citové vazby dospělých opačného či stejného pohlaví.

1.5 Rodičovská odpovědnost

Pojem „rodičovská odpovědnost“ najdeme v § 858 zákona č. 89/2012 Sb. občanský zákoník, s výčtem základních vymezení rozsáhlých práv a povinností rodičů vůči svým dětem. Ustanovením zákona je upravena zodpovědnost rodičů v rámci péče o nezletilé dítě se zaměřením na jeho zdraví, jeho citový, tělesný, rozumový a mravní vývoj. Rovněž se jedná o zodpovědnost rodičů v zastupování dítěte a při správě jeho jmění, určení místa jeho bydliště. Ze zákona jsou zřejmá rovnocenná práva a povinnosti obou rodičů, kteří svým přístupem k dětem vytvářejí nejen vhodné výchovné prostředí pro jejich růst a vývoj, ale rovněž jsou příkladem svým dětem, ovlivňují jejich hodnoty a ztvárňují jejich osobnost (Matoušek, Pazlarová, 2010).

Působení na rodiče, aby zabezpečili nezbytnou péči o nezletilé děti, je úkolem sociálně-právní ochrany dětí. Pokud se tak nepodaří, má právo učinit různá opatření za účelem zajištění ochrany dítěte, v krajním případě může být u dítěte nařízena ústavní výchova.

1.6 Domácí násilí

Pokud chceme jednoznačnou definici pojmu domácí násilí, je třeba se opřít o výklad Trestního zákona. S příchodem zákona Nového občanského zákoníku, který nabyl účinnosti 1. 1. 2014 a do kterého vkládali všichni, nejenom z právnických kruhů, velké naděje, bohužel ani z tohoto nového zákona zcela nevyplývá přesná definice pojmu domácího násilí. Lze konstatovat, že jednoznačná definice domácího násilí neexistuje.

Domácí násilí je charakterizováno jako dlouhodobé, opakované a stupňující násilí na obětech, které jsou citově, sociálně a ekonomicky závislé na pachateli, nejčastěji rodiče nezletilých dětí. Domácí násilí je opakované, dlouhodobé týrání oběti, a to psychické, fyzické, jako soustavné ponižování, vyhrožování, vydírání, zavražďování, mnohdy i sexuální zneužívání. Domácí násilí je devastující pro tělo i duši oběti přímým způsobem a nepřímými dětmi a je nejčastější uvnitř rodin, kdy se týká všech druhů rodinných vztahů, a to mezi dospělými a dětmi, dětmi navzájem, mezi partnery, mezi dospělými a prarodiči a také mezi handicapovanými. Paradoxem je, že k tomuto právě dochází v domácím prostředí, kde by se obzvláště statisticky nejvíce postižené ženy měly cítit nejbezpečněji. Tento problém se dotýká i žen ve Spojených státech amerických, kde je obětí domácího násilí bezmála každá čtvrtá žena. Mezi oběti patří bezpochyby i muži a děti, kdy každý rok více jak 3/4 milionu dětí, které jsou svědky nebo oběťmi domácího násilí, potřebují následnou pomoc a péči ochranných organizací. (Schuster, Mary Lay, Proppen, Amy D, 2011). Domácí

násilí je pácháno skrytě, mimo kontrolu veřejnosti a tím je nebezpečnější, neboť vede ke ztrátě schopnosti včas útoky zastavit a efektivně vyřešit již tak narušený vztah.

Pojem domácí násilí je také specifikován v širším pojmu jako šikana, neboť šikana ve vztahu dvou blízkých lidí zahrnuje širokou škálu útoků proti důstojnosti a zdraví člověka, a to ze začátku od nenápadného omezování svobody, urážek, ponižování, zesměšňování, vyhrožování, útoky, jak verbálních, tak fyzických, omezování (pohybu, finančních prostředků, styku s rodinou, přáteli, spánku), ustavičnou kontrolou (osobní, telefonickou). Nezanedbatelným charakteristickým znakem domácího násilí je zcela nepochybně nerovné postavení mezi obětí a pachatelem. Pachatel má nad obětí převahu, i když si to tato nepřizná, je to právě pachatel, kdo určuje pravidla, postavení oběti je podřízené a odvozené od požadavků a nároků pachatele. (Potměšil, 2008)

Domácí násilí lze shrnout také výrokem, že se jedná o naučené chování mezi blízkými a je samostatným či opakovaným veskrze jednosměrným aktem.

2 VÝKON SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ

Role sociálního pracovníka OSPOD obecního úřadu nebo obecního úřadu obce s rozšířenou působností spočívá v blízkém kontaktu rodině i dítěti. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí sociálnímu pracovníkovi nejen ukládá, ale rovněž umožňuje činnosti v rámci zabezpečení ochrany práv a oprávněných zájmů dětí „*Sociální práce s rodinou, rodiči, dětmi nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte či dalšími členy širší rodiny je o to složitější, že v mnoha případech se realizuje mimo přání rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu, ale v zájmu dětí*“ (Novotná, 2008, s. 2).

2.1 Preventivní a poradenská činnost

Novotná a Burdová (2007) uvádí, že základními principy SPOD je předcházet problémům či jejich narůstáním. Proto je upřednostňován význam preventivní a poradenské činnosti, které jsou upraveny v zákoně č. 359/1999 Sb. v části třetí, Hlava I. Z vlastní praxe mohu potvrdit, že předpokladem účinné pomoci dítěti je jednoznačně poskytnutí včasných informací.

2.1.1 Sociálně-právní ochrana dětí a její informovanost

Dle § 7 zákona č. 359/1999 Sb. je každý oprávněn informovat rodiče o závadném chování jejich dítěte či oznámit orgánu sociálně-právní ochrany dětí špatnou péči rodičů o dítě. § 10 odst. 4 uvedeného zákona upravuje povinnost státních orgánů, pověřených osob, školských a zdravotnických zařízení, případně dalších zařízení pro děti poskytnout bezodkladně informace o skutečnostech ohrožujících děti a v § 10 odst. 5 zákona č. 359/1999 Sb. je upravena povinnost zdravotnického zařízení oznámit jakékoli podezření na týrání, zanedbávání nebo zneužívání dětí zjištěné v případě jejich ošetření.

Na základě §8 zákona č. 359/1999 Sb. má dítě právo, bez vědomí rodičů, se samo obrátit se žádostí o pomoc na OSPOD.

2.1.2 Sociálně-právní ochrana dětí a její činnosti

Povinností obecních úřadů dle § 10 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb. je vyhledávání ohrožených dětí, jednání s rodiči i s dětmi při zjištění nedostatků jak ve výchově, tak i v případě výchovných problémů. Ze zákona rovněž vyplývá povinnost poskytnutí poradenství a zejména následná práce se zákonnými zástupci dítěte, jejíž smyslem je vedení ke splnění jejich povinností, které vyplývají z rodičovské odpovědnosti. Zjištěnou skutečnost jsou povinni oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností (Novotná,

Burdová, 2007), který je povinen na základě §10 odst. 3 zákona č. 359/1999 Sb. činit opatření zajišťující ochranu dětí.

V rámci poradenství obecní úřad obce s rozšířenou působností napomáhá rodičům a osobám odpovědným za výchovu dětí v problémových situacích, které jsou spojené s péčí a výchovou dětí, jejich vzděláváním, při zajišťování specifických potřeb a při otázkách vyživovací povinnosti vůči dítěti. Poradenství je také poskytováno při otázkách náhradní rodinné péče (§ 11 zákona č. 359/1999 Sb.). V poradenství „...jde o poskytování informací, které si klient vyžádá a jež potřebuje k řešení svého problému“ (Matoušek, 2007, s. 142). Orgán sociálně-právní ochrany dětí v rámci své pravomoci má „možnost uložit rodičům povinnost využít pomoci poradenského zařízení“ (§ 12 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb.), pokud rodiče dítěti potřebnou pomoc sami nezajistili. Tato povinnost je obecním úřadem obce s rozšířenou působností dána v rámci rozhodnutí ve správním řízení. Za nesplnění povinnosti hrozí rodičům sankce (Novotná, Burdová, 2007). V případě opatrovnického soudního řízení, kdy připadá v úvahu kolize mezi rodiči a dítětem, je sociální pracovník orgánu sociálně-právní ochrany dětí ustanoven kolizním opatrovníkem dítěte. Jedná se zejména o soudní řízení ve věci svěřeni dítěte do péče jednoho z rodičů a úpravě výživného, při řízeních o výchovných opatřeních atd.

2.1.3 Výchovná opatření

Pokud rodiče neplní povinnosti, které vyplývají z rodičovské odpovědnosti a o své děti se řádně nestarají i přes působení orgánu sociálně-právní ochrany dětí, je možno ze zákona č. 359/1999 Sb. uložit určitá opatření, o kterých rozhoduje obecní úřad s rozšířenou působností nebo soud:

- **napomenutí** dítěte, rodiče, jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte či jinou osobu, která narušuje péči o dítě
- stanovení **dohledu** nad výchovou dítěte
- **omezení**, které má bránit působení škodlivých vlivů na výchovu dítěte (např. zákaz určitých činností či míst nebo akcí nevhodných pro vývoj dítěte.)
- **uložení povinnosti využití odborné poradenské pomoci** nebo uložení povinnosti účasti na prvním mediačním setkání v rozsahu 3 hodin (§ 13 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb.).

„*Napomenutí je poměrně účinné výchovné opatření a ukládá se jak dítěti, tak jeho rodičům nebo osobám odpovědným za jeho výchovu, ale i osobám jiným, které narušují řádnou výchovu dítěte*“ (Novotná, Burdová, 2007, s. 46).

Jestliže o výchovném opatření rozhodne soud, žádá orgán sociálně-právní ochrany dětí o zaslání zpráv z prováděného dohledu. V rámci výkonu soudního dohledu jsou prováděny neohlášené návštěvy v rodině, pohovory s nezletilými dětmi a rodiči a prověřovány podmínky, ve kterých děti vyrůstají. Soud rovněž rozhoduje o dočasném odejmutí dítěte z rodiny, pokud se předchozí opatření minula účinku a vyžaduje-li to zájem dítěte a může nařídít na dobu nejdéle 3 měsíců pobyt:

- **ve středisku výchovné péče** nebo zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc
- **v zařízení poskytovatele zdravotních služeb** nebo v domově pro osoby se zdravotním postižením (§ 13a zákona č. 359/1999 Sb.).

Výjimečně je možné délky výchovného opatření prodloužit na dobu maximálně 6 měsíců.

2.2 Opatření na ochranu dětí

Obecní úřad obce s rozšířenou působností zajišťuje ochranu dětí i dalšími opatřeními, které jsou navrhovány v nejlepším zájmu dítěte a v rámci podmínek stanovených zákonem. Jedná se např. o návrh soudu na omezení nebo zbavení rodičovské zodpovědnosti, návrh na nařízení, zrušení nebo prodloužení ústavní výchovy, návrh na umístění či svěření dětí do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, na jeho prodloužení či zrušení rozhodnutí, na svěření dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu a jeho zrušení (§ 14 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb.).

Podávané návrhy jsou navazujícím řešením na dlouhodobou sociální práci s rodinou. Návrhům musí předcházet řádné projednávání s rodiči i dítětem a poučení o důsledcích neplnění povinností vyplývajících z rodičovské odpovědnosti, uskutečnění opatření, které vyplývají z vyhodnocení situace dítěte a individuálního plánu ochrany dítěte, poskytnutí nebo zprostředkování poradenství a pomoci, v případě potřeby uložení povinnosti vyhledání odborného poradenství a uspořádání případové konference (§ 14 odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb.).

V případě, kdy se dítě ocitlo ve stavu nedostatečné péče nebo je jeho příznivý vývoj či život vážně ohrožen nebo narušen, musí být neprodleně soudu podán návrh na vydání předběžného opatření (§ 16 zákona č. 359/1999 Sb.). „*Toto rozhodnutí má být učiněno se*

vší odpovědností za další osud dítěte s přihlédnutím ke konkrétní situaci, ve které se dítě nachází“ (Novotná, Burdová, 2007, s. 55).

2.3 Ústavní a ochranná výchova

Nařízení ústavní výchovy musí vždy předcházet důkladné zjišťování jiných možností zajištění péče o dítě, které mají přednost před nařízením ústavní výchovy. Jedná se především o možnost umístění dítěte do náhradní rodinné výchovy či umístění do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (Novotná, Burdová, 2007). V případě nařízení ústavní výchovy pracuje sociální pracovník nejen s dítětem, ale i s rodiči a spolupracuje se zařízením. Minimálně jednou za 3 měsíce má za povinnost navštěvovat rodiče dítěte i dítě v zařízení, sledovat, zda jsou dodržována práva dítěte v zařízení a především sledovat rozvoj duševních a tělesných schopností dítěte (§ 29 zákona č. 359/1999 Sb.).

„Rozhodnutí o umístění dítěte do ústavní výchovy je nejzávažnějším zásahem do výkonu rodičovské zodpovědnosti, ale také do práv dítěte“ (Plecitý, 2007, s. 78).

3 ČINITELE OVLIVŇUJÍCÍ VÝKON SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ

V zákoně jsou uloženy jak povinnosti, tak i práva orgánů SPOD jednající v zájmu nezletilých dětí. Činnosti, které ze zákona vyplývají, dle mé vlastní zkušenosti, nejsou prováděny stejným způsobem v rámci jednotlivých orgánů sociálně-právní ochrany dětí, ani samotnými pracovníky. Následně uvedu některé faktory, které ovlivňují práci s klientem a kterých jsem si v rámci praxe vědoma.

3.1 Sociální pracovník

Dle mého mínění je sociální pracovník jedním z mnoha důležitých článků systému SPOD, svým přístupem ovlivňuje kvalitní provádění sociální práce. Vše závisí na jeho osobnosti, odbornosti, přístupu k lidem i k dané problematice. Předpoklad jeho výkonu a odbornosti je upraven v Zákoně o sociálních službách č. 108/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Pro kvalitní práci nestačí pouze jeho vědomosti a dovednosti, ale především získané odborné zkušenosti. Výhodou je také schopnost komunikativních dovedností, umět jednat s lidmi a vcítit se do jejich problémů, vyhodnocení situace a stanovení následné práce, která povede ke změně klienta. Novotná (2008) poukazuje na důležitost samotné osobnosti sociálního pracovníka, na které je nutné stále pracovat tak, aby byl pro klienta autoritou.

3.2 Součinnost rodiny

Rodiče jsou povinni na základě zákona o sociálně-právní ochraně dětí:

- a) „*spolupracovat s orgány sociálně-právní ochrany při ochraně zájmů a práv dítěte,*
- b) *na výzvu se dostavovat k osobnímu jednání na OSPOD, předložit listiny a další doklady a poskytovat nezbytné informace, je-li jich třeba pro výkon SPOD,*
- c) *umožnit návštěvu zaměstnance OSPOD v obydlí, případně v jiném prostředí, kde dítě žije, je-li to nezbytné pro ochranu života nebo zdraví dítěte nebo ochranu jeho práv“ (§ 53 odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb.).*

V zákoně je uvedena výše pokuty, kterou je možné rodičům uložit, pokud nesplní výše uvedené povinnosti. Ze své praxe mohu potvrdit, že je mnohem lepší se s klienty domluvit na základě jejich dobrovolné spolupráce, než přistoupit na uložení sankcí. Dobrovolná spolupráce spojená s aktivitou klientů je předpokladem pro splnění

dohodnutých postupů, které směřují ke změně k lepšímu. Dle Novotné (2008) může být sociální pracovník v roli rádce, pomocníka, řešitele, zprostředkovatele či konzultanta, vše závisí na míře součinnosti rodičů se sociálním pracovníkem a charakteru pomoci. Realita je odvislá od toho, zda rodič, který sám žádá o pomoc, chce vzniklý problém řešit a sám si neví rady, nebo zda se rodič domnívá, že nepotřebuje pomoc, problém nemá a odmítá něco řešit. Sociální pracovník musí být připraven zabývat se jakoukoli situací v zájmu ochrany dětí.

3.3 Postupy sociálně právní ochrany dětí

Při výkonu sociálně právní ochrany dětí je nezbytné dodržování zákona a jednání v zájmu dětí. Není stanoveno jednotné řešení různých situací v praxi, vše je závislé na stanovisku sociálního pracovníka, pro jaký postup se rozhodne. Je ovlivněn nejen svými zkušenostmi, ale také možnostmi, vytížeností a závažností problému, závisí hlavně na něm, jakou metodu sociální práce zvolí. Poskytuje zejména poradenství, zjišťuje informace prostřednictvím rozhovorů s nezletilými dětmi, rodiči a dalšími osobami, provádí sociální šetření v rodinách, navštěvuje nezletilé děti ve škole, školských zařízeních nebo v jiném prostředí, kde se dítě nachází. Vše uvedené včetně pořizování obrazových snímků a zvukových záznamů je umožněno pracovníkům na základě ustanovení § 52 zákona č. 359/1999 Sb.

Novotná (2008) zmiňuje dvě fáze sociální práce s rodinou a to sociálně-diagnostickou a sociálně-terapeutickou. V první fázi jde o navázání kontaktu a vztahu sociálního pracovníka s klientem a jeho rodinnými příslušníky, provedení sociálního šetření, spolupráci s odborníky a jinými organizacemi, provedení analýzy a sociální diagnózy. Ve druhé fázi dle autorky dochází k vytvoření konkrétního plánu s rodinou, jeho kontroly a úspěšnosti, popřípadě k navržení změn opatření či dalších postupů.

Rychlík (2009) uvádí cílené a systematické provádění podpory a pomoci, směřování k vytváření plánu péče o dítě, jeho kontrolování a ověřování úspěšnosti. Jednotlivé činnosti sociálního pracovníka jsou seřazeny do jednotlivých kroků a to na: důslednou analýzu vzniklé situace, vytváření plánu, realizaci jednotlivých aktivit plánu a pravidelné vyhodnocování a stanovení dalších postupů.

3.4 Vyhodnocení situace dítěte a situace rodiny

Práce s ohroženým dítětem a rodinou je dlouhodobý a náročný proces. Je nutné jednoznačně mít na zřeteli nejlepší zájem dítěte, ke kterému jednoznačně pomáhá

vyhodnocení vzniklé situace. Jedná se o prostředek zvyšující objektivitu náhledu na situaci dítěte a rodiny, pracovní nástroj, vodítko určující směr práce s dítětem a rodinou.

Dle Matouška a Pazlarové (2010) je předpokladem víceborového přístupu zajištění komplexního pohledu na uspokojení potřeb dítěte s doporučením zkoumání zdravotního a psychického stavu dítěte, rozumových schopností, osobnostního, morálního a sociálního vývoje.

Pemová a Ptáček (2012) uvádí, že hodnocení ohroženého dítěte zajišťuje nejen odhalení ohrožených dětí, ale v případě, kdy je vyhodnoceno, že se nejedná o ohrožené dítě, zajistí úsporný konec intervence. Dle autorů v České republice není jednotnost v systému hodnocení umožňující objektivnost posouzení situace dítěte a rodiny, jedná se pouze o individuální zhodnocení sociálním pracovníkem.

Ve vyhlášce č. 473/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí je uvedeno zaměření a rozsah vyhodnocování situace dítěte, situace rodiny a situace širšího prostředí rodiny. Vyhodnocování je realizováno na základě individuálního přístupu ke každému dítěti (§ 1 vyhlášky č. 473/2012 Sb.). V praxi je vypracováváno tzv. základní vyhodnocení a to v případě, že je vyhodnoceno, že se nejedná o ohrožené dítě. Pokud je vyhodnoceno, že se jedná o ohrožené dítě, musí být vypracováno tzv. rozšířené vyhodnocení, které obsahuje podrobné informace o dítěti, jeho rodině a institucích, které s rodinou spolupracují. Závěrem vyhodnocování musí být uvedena specifika, která vyžadují zvýšení pozornosti a zároveň musí následovat vypracování individuálního plánu ochrany dítěte.

3.5 Individuální plán ochrany dítěte

Jak již bylo uvedeno, v případě vypracování tzv. rozšířeného vyhodnocení musí být na jeho základě vypracován individuální plán ochrany dítěte. Jedná se o proces vypracovaný s podílem dítěte, rodičů nebo osob odpovědných za výchovu dítěte a spolupracujících odborníků. Musí být vyhotoven do 1 měsíce od data zařazení dítěte do evidence sociálně-právní ochrany dětí a pravidelně aktualizován zejména v případech uložení výchovného opatření či zajištěné péče o dítě jinou osobou nebo tehdy, pokud je dítě svěřeno do zařízení pro děti vyžadujících okamžitou pomoc (§10 zákona o sociálně-právní ochraně dětí).

Dle Pemové a Ptáčka je cílem individuálního plánu, vypracovaného orgánem sociálně-právní ochrany dětí ve spolupráci klientů, dohodnutí postupů a konkrétních kroků

směřujících ke zlepšení situace a stanovení jasného návodu směřujícího ke změnám k lepšímu (Pemová, Ptáček, 2012).

3.6 Případová konference

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí ukládá povinnost Obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností „*pořádat případové konference pro řešení konkrétních situací ohrožených dětí a jejich rodin, a to ve spolupráci s rodiči a jinou osobou odpovědnou za výchovu dítěte a dalšími přizvanými osobami*“ (§ 10 odst. 3 zákona č. 359/1999 Sb.). Přizvanými osobami se rozumí zejména zástupci škol, školských nebo zdravotnických zařízení, orgánů policie, poskytovatelů sociálních služeb a psycholog.

Z praxe mohu uvést, že pořádání případové konference se velice osvědčilo. Cílem je najít optimální řešení a naplánovat společný postup vedoucí k naplnění potřeb dítěte. Výstupem je vypracování individuálního plánu. V několika případech bylo případovou konferencí předejito podání návrhu na nařízení předběžného opatření na nařízení ústavní výchovy.

V případě domácího násilí s přítomností nezletilého dítěte musí být téměř vždy vypracováno rozšířené vyhodnocení a individuální plán ochrany dítěte.

4 HISTORIE DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Již v 70. letech díky ženským hnutím se začaly řešit v zemích západní Evropy otázky domácího násilí. V 90. letech se rozvíjel postupem času tento typ služeb i v zemích bývalé východní Evropy. Česká republika se zapojila do řady projektů občanských sdružení či soukromých státních i nestátních organizací. Především velmi známý Bílý kruh bezpečí, který v roce 2001 společně ve spolupráci se společností Philip Morris ČR a.s., zavedl provoz DONA LINKY, nově zřízená telefonická linka pro pomoc obětem domácího násilí. Reklamní kampaň byla vedena distribucí letáků, vizitek po celé České republice, služebnách policie, lékařských ordinacích, úřadech apod. (Sedlák, Paňáková, 2010)

V roce 2002 byla založena Asociace proti domácímu násilí ve spolupráci s Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR. V roce 2004 se uskutečnil Národní kongres Asociace proti domácímu násilí, kterého se zúčastnilo na 160 odborníků z různých oblastí, byly zde projednány nové praxe a chystané legislativy, prezentace zkušeností z ostatních států Evropy a především Nová metodika Policie České republiky. Vznikla širší Koalice organizace proti domácímu násilí – KOORDONA, jejíž součástí byl proFem, Bílý kruh bezpečí, Rosa, Elektra a Gender studies. V roce 2006 byl v Senátu parlamentu schválen návrh zákona č. 135/2006 Sb. ze dne 26. března 2006, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Účinnosti nabyl dnem 1.1.2007. Je zaveden institut vykázání, bez ohledu na názor týrané osoby. Dnem 1. ledna 2010 nabyl účinnosti nový trestní zákon číslo 40/2009Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, kde byl zaveden poprvé institut nebezpečné pronásledování (stalking). Od 1.8.2013 nabývá účinnosti předpis číslo 45/2013 Sb., zákon o obětech trestních činů a změně některých zákonů, jako podpora subjektů poskytujících pomoc obětem trestných činů. (Voňková, 2012)

Tato platná legislativa postupně upravuje možnosti obrany a hlavně ochrany obětí domácího násilí, a to i v případě, že oběť odmítá situaci řešit. Dává možnost orgánům policie umožnit oběti hlavně čas, ale neřeší domácí násilí v pravém slova smyslu.

Nelze opomenout skutečnost, že jakékoliv násilí v rodině většinou začíná slovním napadáním a vyhrožováním, které nevykazuje zjevně skutkovou podstatu trestného činu. I takové jednání lze ihned v zárodku řešit i samostatně bez přivolání PČR, a to oznámením na jednotlivých obecních či městských úřadech, jako narušování občanského soužití. Toto je také jedna z možností předcházení i horším následkům,

které mohou z původně neškodného slovního napadání a vyhrožování vzejít. Pakliže se takovéto jednání stupňuje, může příslušný správní orgán městského úřadu seznámit oběť s možnostmi dalšího postupu i v případě, že věc nechce v danou chvíli řešit. Správní orgány úzce spolupracují s orgány OSPOD, které jsou v užším kontaktu s intervenčními centry i organizacemi zabývajícími se pomocí obětí domácího násilí. Tato spolupráce je v těchto případech nezbytná, neboť oběť mnohdy neví, na koho se má v první chvíli obrátit.

4.1 Znaký a formy domácího násilí

Zdroje zabývající se danou problematikou uvádějí různé znaky domácího násilí. Ve své práci uvedu specifické znaky u domácího násilí vycházející z literatury Bednářové, Mackové a Prokešové (2006):

- *„blízké vztahy intimního charakteru*
- *společná bydlení*
- *společná propojenost*
- *dlouhodobost*
- *opakující se ataky*
- *stupňující se agresivita*
- *skrytost*
- *obtížná postižitelnost a kontrolovatelnost*
- *asymetrie ve vztahu*
- *pokračování násilí i po rozchodu“*

V případech domácího násilí se málokdy vyskytuje jen jedna jediná forma, ale většinou v kombinaci i několika, nejčastěji fyzické a psychické.

Fyzické – brutální, bolestivé, často viditelné útoky, které mnohdy zanechávají stopy v podobě podlitin, jizev, zlomenin, popálenin, zaschlé krve, vytrhané vlasy, řezné rány

apod. Méně viditelné, vyhrožování zbraní, odpírání jídla či spánku, oběť v extrémních případech může být při tomto druhu násilí v ohrožení života.

Psychické – odehrává se samostatně nebo může souviset s násilím fyzickým. Druh násilí, který je velmi těžko prokazatelný. Psychické týrání není vidět pouhým okem, oběť si často ani neuvědomuje, že jde o násilí, jedná se zejména o nadávky, zastrašování, kritizování a ponižování, žárlivé scény, slovní napadání, zesměšňování na veřejnosti, nemožnost rozhodování, využívání privilegií, zvýšená kontrola všeho, co ohrožená osoba dělá.

Emocionální – velmi rafinovaný způsob týrání, zahrnuje osoby, zvířata a věci z nejbližšího okolí, ke kterým má ohrožená osoba citový vztah. Jako prostředek nátlaku jsou často využívány děti, kdy jejich prostřednictvím je týraná oběť, kdy pod pohružkou násilí osobám blízkým je oběť udržována v závislosti a nucena k poslušnosti. Mnohdy dochází k ničení velmi osobních věcí, dokonce jsou případy i usmrcení domácích mazlíčků.

Sociální – zaměřeno na prostředí oběti a na sociální postavení, izolování od příbuzných a přátel a přerušování kontaktu s nimi, zablokování či odejmutí telefonu, zákaz telefonovat, zákaz vycházení z bytu. Oběť ztrácí kontakt se světem venku, dochází k deformaci vnímání reality, což dává výhodu agresorovi, oběť je snáze ovladatelná a zranitelná.

Ekonomické – omezování základních potřeb, jako jídlo, ošacení, bydlení, mnohdy zákaz pracovních příležitostí a z toho plynoucí kontrola peněžních prostředků a požadování vyúčtování i zanedbávajících částek, doprošování se o peníze, znemožnění disponovat se společným účtem.

Sexuální – je těžko prokazatelné, velmi ponižující, nezanechává stopy, intimní prostředí beze svědků, někdy i před dětmi, a to vynucováním sexuálního styku či sexuálních praktik proti vůli oběti, jednání jako se sexuálním objektem atd. (Bednářová, Macková, Prokešová, 2006).

Z výše uvedeného výčtu znaků vyplývá, že oběť je pod nesmírným tlakem pachatele a jen velmi obtížné pro většinu (zejména žen) se z takového vlivu vymanit. Nápomocní těmto obětem jsou již zmiňovaná specializovaná intervenční centra, popř. i správní orgány městských úřadů, PČR, ziskové či neziskové organizace.

4.2 Prevence domácího násilí

V současné době jsou zřízena specializovaná centra právě s ohledem na celospolečenskou závažnost problému domácího násilí. Jedná se například o informační a poradenské centrum pro ženy ROSA; Bílý kruh bezpečí- pomoc obětem trestných činů; psychosociální centrum ACORUS – pomoc ženám v životní krizi a obětem domácího násilí; DONA linka; intervenční centra; azylové domy; občanské poradny; rodinné poradny; linky důvěry; Policie ČR.

Prevence a ochrana osob spadá do kompetence Policie ČR, hlavně také z toho důvodu, že jako první se ve většině případů setkávají s oběťmi domácího násilí, tedy v přední linii. Policisté by měli být speciálně vyškoleni, mají k dispozici protokol (dotazník SARA) o zjištění a rozpoznání příznaků při oznámení přestupku či trestných činů, na základě kterých jednoduchým způsobem pokládání speciálních již předem sestavených otázek vyhodnotí, zda se v daném případě skutečně jedná o domácí násilí. V případě, že ano, mohou policisté využít institutu vykázání na 10 dnů, dle zákona číslo 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a to v případě, že je dle jejich zjištění důvodná pochybnost, že agresor – pachatel by mohl ve svém jednání pokračovat, a proto je nutné se postarat o fyzickou ochranu oběti. Stejně tak by mělo ze strany policistů dojít k poučení oběti. PČR zasílá vykázání na intervenční centrum, které do 48 hodin od doručení informace o vykázání, kontaktuje oběť s nabídkou pomoci. Policie má povinnost, v případě, že jsou incidentu přítomny děti, zaslat vykázání na obecní úřad s rozšířenou působností, pracovníky sociálně právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“), kteří s obětí a dětmi dále pracují. (Bednářová, Macková, Prokešová, 2006).

Specializovaná centra a OSPOD poskytují obětem zejména poradenskou činnost, na jejíž základě vše vyhodnotí a v případě potřeby s obětí domácího násilí sepíše návrh na příslušný soud na vydání předběžného opatření na prodloužení vykázání. V rámci prevence jsou v médiích, v současné době i hojně na sociálních sítích (Facebook, Twitter apod.), různě zveřejňované reklamy a odkazy na příslušné organizace či již zmiňovaná centra pomoci, právě obětem domácího násilí, aby se pro ně v tak tíživé situaci mohly lépe orientovat a v klidu rozmyslet svůj další postup.

5 PACHATEL DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Vytvořit jednoznačný profil pachatele domácího násilí není tak jednoznačné. Některé prameny uvádí, že na základě „zaškatulkování“ dochází k tzv. „profesní slepotě“, kdy na základě zkušeností z praxe lze vypožorovat častěji se objevující osobnostní rysy (Potměšil, 2008).

Pachatelé domácího násilí se dělí obecně na dva typy, a to domácí násilník s dvojitou tváří (pro okolí seriózní bezproblémový občan - doma agresor) a pak sociálně problémový pachatel, tedy pachatelé z vyšších a nižších sociálních vrstev, experti se shodují, že ve středních a vyšších vrstvách se domácí násilí v rodinách velmi těžko odkrývá. (Čírtková, 2008).

Typickým znakem je rozdílnost chování na veřejnosti a v soukromí, kdy typický rys je nezralost, snížené nebo naopak navenek přehnané sebevědomí, narušené vztahy s rodiči (např. autoritativní otec), nešťastné dětství (týrání, zneužívání apod.), despotické jednání (role ženy v rodině, muž hlava rodiny), žárlivost, majetnictví, manipulativní a násilné sklony, narušené ego, nadměrné užívání alkoholu, léků, návykových látek apod. Z tohoto je patrné, že univerzálního pachatele nelze jednoznačně specifikovat, velmi zjednodušeně se pokusíme pouze nastínit základními body jeho profilu:

- ***Nízké sebevědomí*** – násilník bezmoc skrývá za násilí jako způsob a pokus kontrolovat situaci.
- ***Přesun viny do vnější sféry*** – výmluvy, že k násilí došlo z důvodu vnějších okolností, ospravedlňování svých násilnických činů, různá zdůvodnění, výmluvy typu: „Byl jsem opilý, podváděla mě, vjel do mě amok“ apod.
- ***Strach ze závislosti*** – potlačovaný strach vede agresora k majetnickému a panovačnému chování vůči své oběti.
- ***Potlačení a odmítání*** – mnohdy z dětství, naučený vzorec chování, ochrana před vlastním negativním sebehodnocením.
- ***Izolace*** – přes zdání širokého okruhu kladně hodnotících přátel, přesto si drží ostatní „od těla“, žádost o pomoc bere jako „slabošské gesto“.

- **Tradiční role** – muž hlava rodiny, právo veta, schopnost velké kontroly chování již od dětství, přesvědčení, že je nutně potřeba být silný, odpovědný za rodinu, vynucování plnění jeho představ.
- **Násilí v dětství** – otec bil matku, či byl sám týrán, zneužíván, proto se chová podle vzoru.
- **Násilí v intimních vztazích** – projevem síly, vynucováním, násilí jako prostředek emoce a mužského jednání.
- **Prvky kontroly** – lidé se sníženou kontrolou impulzivity, ztracení sebekontroly, naopak druhá skupina agresorů si vše plně uvědomuje, naprosto přesně dopředu vše dokáže naplánovat, patří k nejnebezpečnější skupině. (Huňková, Voňková, 2004).

Obecně lze výše uvedené shrnout, že pachatelé – agresori vnucují svou vůli oběti silou, činy bývají zesíleny pod vlivem alkoholu či jiných návykových látek, kdy ztrácí zábrany, má sklony k sebelítosti a za své činy se ospravedlňuje obviňováním.

Mnohdy své představy agresori promítají do skutečnosti a věří jim, nadřazují svá práva nad práva oběti, doslova si vynucují emoční a materiální závislost oběti.

Donald Dutton navrhl velmi podrobné kategorie pachatelů domácího násilí:

- **Emocionálně nestálý**, impulsivní, střídání násilných a nenásilných cyklů, násilí se dopouští většinou ve vztahu, patologicky žárlivý, trpí hlubokými depresemi, úzkostí, změnami nálad, střídavě oběť zbožňuje a ponižuje.
- **Psychopatický**, nekontrolovatelný, impulsivní, chladný, vypočítavý, násilí páchá jak doma, tak mimo domov, kladný vztah k násilí, antisociální a kriminální chování, negativní postoj k ženám, jako dítě byl extrémně týrán, udržuje vztahy s kriminálními a okrajovými subkulturami.
- **Sebekontrolující**, výbušný, jeví se jako hodný nekonfliktní člověk, trpí chronickým vztekem, který uvolňuje opíjením, popírá pocity hněvu, maskuje závislost na partnerce, ale této se emocionálně věnuje jen tehdy, pokud cítí, že ji ztratí. Osoby z této skupiny nejvíce náchylné k sebevraždám. (Dutton, Golland, 1997).

Na závěr shrnutí obecných závěrů o pachatelích domácího násilí:

- Heterosexuální, věřící v genderové role, izolují své partnery od přátel a rodiny,

- Extrémně žárliví (paranoia z manželské nevěry), vlastnické sklony k partnerovi,
- Změny nálad: z milé osoby na rozhněvanou,
- Vnější místní kontrola - kladou druhým za vinu své negativní pocity a chování.

Z uvedeného vyplývá, že domácího násilí je schopen téměř každý, kdo nedokáže v dané chvíli své jednání ovládnout, uvědomí si poté svou převahu a začne této moci využívat.

6 OBĚŤ DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Vztah, ve kterém existuje násilí v jakékoliv podobě, je vždy vztah nerovnoměrný. Jeden má moc, druhý se podřizuje, díky sociální izolaci, materiální závislosti a ostatním faktorům. Oběť začíná postupně věřit, že ten druhý je silnější, lepší, a proto má na takovéto chování právo. Pachatel se snaží oběti vnutit, že se nevhodně chová, což je právě důvod jeho nespokojenosti. Oběť ustupuje, slevuje, domnívá se, že z lásky. Oběť postupně odevzdává svoji osobní moc nebo spíše schopnost rozhodovat o sobě samém, o svém životě, o způsobu jak s ním naloží a z tohoto způsobu fungování se stane životním stylem. (Bednářová, Macková, Prokešová, 2006, s. 32 - 33)

Pravděpodobnost vzniku domácího násilí je u některých z nás větší v závislosti na okolnostech při vývoji osobnosti, individuálních osobnostních dispozicích, vyvíjejících se v původním rodinném prostředí. Není vůbec lehké snadno rozpoznat týranou osobu, pokud svou situaci tají, popírá ji, stydí se, mnohdy uvádí jiné důvody svých obtíží. U oběti je možné pozorovat velmi často podobné či shodné znaky týkající se psychického stavu, verbálního a neverbálního projevu i sociálního postavení. (Bednářová, Macková, Prokešová, 2006, s. 33)

Sociální postavení – nedostatečná nebo žádná možnost vlastního materiálního zabezpečení materiálními prostředky, které jsou zcela pod kontrolou agresora, tudíž velmi malá pravděpodobnost najít bezpečný úkryt před agresorem, v závislosti na nevyřešené soužití, péče o děti a majetkové poměry, nedostatečná schopnost orientace v sociální síti, izolace oběti, která má velmi málo kontaktů mimo rodinu.

Psychický stav – nulové sebevědomí, nejistota, ztráta respektu k vlastní osobě, záporné sebehodnocení, dlouhodobá emocionální frustrace, zkreslené vnímání a myšlení, neschopnost samostatného rozhodování, pocit strachu, kterým se blokuje energie potřebná ke změně, pocit bezmoci, rezignace, vyčerpanost, únava, časté zdravotní problémy (psychosomatické, somatické, deprese, ekzémy, zažívací ústrojí).

Verbální projev – popírání viny a ospravedlňování agresora, omlouvání chování agresora (ztráta práce, alkohol, nešťastné dětství, apod.), popírání následků (zlehčování útoků i jejich nebezpečnosti), nedůvěra a odmítání účinné pomoci, pocit bezvýchodné situace (časté návraty zpět k agresorovi), zkreslené vnímání reality.

Prožívání emocí – blokace emocí, ani smutek ani radost, bez života.

Identifikace s agresorem – objevuje se u týraných obětí, oběť se identifikuje s agresorem, skryté emoční prožívání, způsob psychické obrany a snaha „porozumět tomu, co se děje a dát svému postavení a životní situaci smysl“, je to složitý psychologický proces, tzv. stockholmský syndrom. (Bednářová, Macková, Prokešová, 2006, s. 33 – 37).

Dle výzkumů provedených do devadesátých let 20. století jsou statisticky nejčastěji oběťmi ženy, ale od konce devadesátých let se dle statistik situace začíná měnit, příkladem je Nizozemská studie Van Dijka a jeho týmu (1998), která jednoznačně zpochybnila jednosměrnost domácího násilí. Výzkumu se zúčastnilo tisíc obyvatel Nizozemska, a to 516 mužů a 489 žen, kdy vyhodnocením výzkumu bylo zjištěno, že z celkového počtu skutečného fyzického násilí se cítilo oběťmi 35% mužů a 34% žen. Podobu emočního psychického týrání při domácím násilí zažily ženy 30 % a muži 26%, sexuální násilí 30% žen a 13% mužů. Tyto skutečnosti vyvracejí tvrzení, že fyzické podoby domácího násilí se dopouštějí pouze muži, opak je tedy pravdou, což se rozchází s tradičními představami o mužské a ženské roli. V kritériích intenzity se situace otáčí, zatímco u nízké intenzity tvoří oběti mužského pohlaví většinu, tj. 61%, tak u násilí velmi závažné intenzity byl poměr obrácený, tyto výzkumy potvrdily a nezpochybnilly poznatky, že domácím násilím jsou nejvíce ohroženy ženy. (Matoušek, 2005).

Nesmíme zapomenout, že v poslední době je velmi ohroženou skupinou také starší generace – senioři. V současné době není výjimkou, že za týráním seniorů, jsou ve většině případů vlastní potomci, či jejich děti i osoby poskytující péči. Senioři v případech domácího násilí trpí pocitem ztráty nezávislosti, domova, celoživotních úspor, zdraví, důstojnosti a bezpečí. Nevědí, jakým způsobem se mají bránit, mají strach o násilí hovořit, protože mají obavu ze stoupající agrese, berou to jako samozřejmost nebo dokonce jako své vlastní selhání ve výchově potomků, což je pro ně paradoxně horší, než týrání. Nejvíce jsou ohroženy osoby se zdravotními problémy bez sociálních kontaktů, závislé na péči. Senioři jsou velmi zranitelnou skupinou obětí domácího násilí.

7 DĚTI A DOMÁCÍ NÁSILÍ

Děti vyrůstající v prostředí, kde násilí patří k běžnému chování, lze s naprostou jistotou předpokládat, že tato skutečnost ovlivní velmi významně jejich vývoj, a to i v případě, že dítě není primárně násilím ohroženo jako oběť, ale pouze přítomno tomuto jednání v roli svědka. Světová zdravotnická organizace (WHO) tyto děti považuje za týrané, ale náš právní řád tento výklad nezná. Dítě vychovávané v rodině, kde všechna moc a síla je koncentrována jednostranně, pouze na jednoho rodiče, tento ji využívá k násilí a psychickému teroru, dítě se ocitá v naprosté bezmoci. Je nemístné chtít, že dítě pochopí situaci, bere to jako realitu, otec má všechna práva na takové chování. (Bednářová, 2006).

Nesmíme ovšem opomíjet negativní působení domácího násilí na následný psychický a fyzický život dětí, které své rodiče milují a nedokážou si vzniklou situaci vysvětlit. Pokud děti vyrůstají v rodině, kde je domácí násilí běžným jevem, je velmi pravděpodobné, že se budou chovat v dospělosti stejným způsobem i ke svým partnerům. (Buskotte, 2008).

Děti vyrůstající v rodinách, kde jsou svědky či oběťmi domácího násilí, bývají velmi silně traumatizovány a mohou u nich vznikat vývojové poruchy, sebevražedné sklony a nepředvídatelné šokové reakce. Bývají neklidné, plačtivé, úzkostné. Často mohou trpět malou sebeúctou, depresemi, bývají zlostné, nedokáží se kontrolovat, objevuje se u nich sebepoškozování a u dospívajících dětí jsou zaznamenány případy užívání drog, alkoholu a útěky z domova (ROSA 2008, s. 11). Jejich citový vztah k budoucímu partnerovi i dětem, je silně ovlivněn a mnohdy si ho velmi těžko budují. Většinou i dívky, které se identifikují s obětí, se naučí násilí tolerovat a ve svém partnerském vztahu v tomto jevu pokračují, vybírají si mnohdy také stejně násilnického partnera, jaký byl jeden z rodičů.

Domácí násilí, které je promyšlené napadání a používání moci, se opakuje v cyklech a má rostoucí tendenci. Nejedná se pouze o ojedinělou hádku nebo konflikt. Při opakujících se situacích dochází k ohrožení nejenom psychického, emocionálního, ale i fyzického stavu dětí, mívají zhoršené vztahy s vrstevníky, jsou bezmocné. Zažívají pocity hněvu a strachu, nedokáží se s nimi vyrovnat, vztahují vinu na sebe za to, že neumí násilí zastavit, domnívají se, že za násilí mohou ony. Bojí se toho, že když se někomu svěří, tak přijdou o toho, koho mají rády i přesto, že bije a ubližuje. Vlivem okolností některé děti přebírají roli dospělého a stávají se „malými dospělými“ (ROSA 2008).

Reakce dětí na násilí je odvislá od mnoha okolností, jako je věk a pohlaví dítěte, nestabilní výchovné metody a tělesné tresty, blízkost a intenzita násilí i jeho frekvence. Z těchto důvodů děti reagují odlišně, některé jsou depresivní, znepokojené, mají strach, stáhnou se. Jiné děti se projevují agresivností k rodičům a ke svému okolí nebo přílišnou aktivností, neopatrností až náchylností k nehodám (ROSA 2008).

Traumatizující situace domácího násilí z pohledu dětí:

- Útěk s matkou z domu před domácím násilím, umístění v azylových domech, strach vzdálit se od matky, umístění dětí v mateřské školce není možné, děti potřebují speciální péči.
- Děti asistující při zákrocích policie, policisté mnohdy opomíjejí nutnost přivolání pracovníků OSPOD při udílení institutu vykazání, mají spíše tendenci děti přehlížet. Obzvláště při zbití či zranění oběti je pro děti vykazání velmi šokující.
- Děti v kontaktu s agresorem po odluce rodičů – muži se často domáhají po vykazání styku s dětmi. Je nutno brát v potaz právo otce na styk s dětmi a bezpečí žen a jejich dětí jako prioritu. (Čírtková, 2007).

Dítě se v dané situaci velmi obtížně orientuje, nerozumí tomu, cítí bezradnost a opuštěnost, v kolektivu mohou patřit k sociálně neúspěšným nebo si své postavení vynucují a bývají agresivní. Všechny skutečnosti ve shrnutí vedou k jednoznačnému cíli, že tyto děti mají velký problém se sociální adaptací. Je proto na pracovnících OSPOD, aby k jednotlivým případům přistupovali individuálně a respektovali odlišnosti. Práce s dětmi obecně patří k jedné z nejcitlivějších a nejobtížnějších, obzvláště s dětmi, které zažily domácí násilí. Je potřeba za pomoci legislativy využívat všechny prostředky ve prospěch dětí, samozřejmě s přihlédnutím k individualitě každé jednotlivé kauzy.

7.1 Mýty a domácí násilí

Mýty o domácím násilí jsou zažité nesprávné formulace domácího násilí. Svým způsobem jako krytí či ospravedlnění jednání pachatelů domácího násilí, kteří právě díky těmto zaběhnutým mýtům mnohdy dlouho unikají spravedlnosti, protože ne všechny jsou případy rozpoznatelné na první pohled.

Mýty a předsudky zkreslují náš úsudek o dané situaci a je velmi obtížné vnímat realitu, mnohdy vidíme jen to, co chceme vidět. Často jednání pachatele obět'

ospravedlňuje,

a to následujícími příklady:

- Někdy mu prasknou nervy,
- Příčinou je alkohol,
- Jsou to jen hádky, tzv. italské manželství,
- Pachatelé jsou sociálně slabší a nevzdělaní lidé,
- Ženy si o to řeknou samy, mají rády násilí, provokují,
- Situace není tak strašná, jinak by násilníka opustila,
- Oběť a pachatele domácího násilí lze snadno rozpoznat.

Dle A. Buscotte (2008) jsou mýty rozděleny do devíti kategorií:

***Mýtus č. 1** – jsou na sebe zlí, protože milují usmiřování (aneb...to se přece v lepší společnosti stát nemůže...)*

Mylná domněnka, že pachatelé násilí jsou nevzdělaní, násilí se vyskytuje pouze a jen v sociálně slabších vrstvách a v těchto slabších rodinách je násilí běžné, tedy na denním pořádku. Sociální rozdíly jsou v domácím násilí pouze odraženy v souvislosti s tím, zda se útoky odehrávají v paneláku nebo v rodinném domě se zahradou, který je široko daleko jediný a není zde nikdo cizí z jiného bytu jako v panelovém domě, kdo by cokoliv slyšel nebo viděl. Nehledě na skutečnost, že ve vyšších sociálních třídách se odehrává jiný druh násilí, spíše velký psychický tlak a výhrůžky, které se také samozřejmě mohou i dramaticky vystupňovat naprosto stejně jako u obyčejných lidí.

***Mýtus č. 2** – ale on je agresivní opravdu jen tehdy, když se něčeho napije!*

Toto tvrzení ovšem neznamená, že alkohol je jedinou příčinou pachatelova agresivního chování. Obecně je známo, že s užitím alkoholu padají zábrany a klesá schopnost sebekontroly, což je právě jeden z důvodů, proč agresori řeší své problémy právě v době, kdy již „něco vypili“. Ovšem opět toto tvrzení není jednoznačné. Existují agresori, kteří vykazují násilné a agresivní chování i bez užití alkoholu či jiné návykové látky.

Mýtus č. 3 – (aneb... asi ho vyprovokovala...)

Oběť má sama vyprovokovat agresora svým chováním takovým způsobem, že ho donutí použít fyzické násilí. Co je důvodem takové agrese, že má partner jiný názor, že jej kritizuje, že je nevěrný, že nesplnil něco, oč byl požádán, že způsob výchovy dětí je nevhodný? Nic z těchto uvedených možností nikoho neospravedlňuje k tomu, aby použil fyzické násilí vůči svému partnerovi.

Mýtus č. 4 – Muži si přece nesmějí nechat všechno líbit!

Toto tvrzení obsahuje patriarchální představy, mít určitou moc a právo nad vlastní partnerkou. Tímto způsobem přemýšlí dominantní partner, že má právo rozhodovat o všem a partnerka se musí podřít a adaptovat se, nemá právo rozhodovat o ničem důležitém a násilí může využívat vždy, když to uzná za vhodné. Partnerka v tomto případě vyjde z celé situace jako příčina problému a partner jako bezmocná oběť.

Mýtus č. 6 – vždyť si toho muže přece vybrala sama!

Toto tvrzení nabádá nepřímě k tomu, že si žena za vše může sama, nebo souhlasíme, byť nepřímě s tím, že je zneužívána, což je klamný a velmi cynický názor. Na začátku každého vztahu je muž mnohdy velmi šarmantní, vnímavý, pozorný starostlivý, málokdy je muž hned od začátku vztahu agresivní nebo brutální.

Psychické a fyzické napadání přichází zpravidla později, kdy ze starostlivého partnera se stane stíhač, kontrolující každý pohyb partnerky a z vášnivého starostlivého partnera je chorobný žárlivec. Žena má tendenci první náznaky přecházet s tím, že se to již nebude opakovat. Obzvláště, když se pachatel omluví a přísahá, že se to již nebude opakovat. Žena si na mírnou agresi a násilí postupně zvyká z důvodu zachování rodiny a klidného rodinného života s mužem, se kterým si již naplánovala život.

Mýtus č. 7 – Tak proč se s ním nerozejde, když je to tak strašné.

Žena řeší dilema, zda se s agresorem rozvést či rozejít nebo nikoli. Rozvod – rozchod je spjat se strachem, zda bude schopna se o sebe, případně i své děti, adekvátně postarat, má strach o svou ekonomickou a materiální pozici.

Žena mnohdy řeší, zda je pro děti dobré připravit je o otce a jít si po svých, zda toto rozhodnutí není jen její egoismus. Někdy si ženy samy vyčítají, zda nezdár jejich vztahu není jejich vina, že selhaly v partnerském životě.

Je také možnost, že ženina zmínka o plánovaném možném odchodu ze vztahu může partnera dohnat ještě k větší agresivitě, bití či jiným nátlakům a výhrůžkám a žena ztratí odvahu odejít a začít nový život a získat zpět svou ztracenou sebeúctu.

Mýtus č. 8 – Bylo toho na něj poslední dobou příliš. Není divu, že mu prostě „ujela ruka“!

Toto je jedna z nejčastěji používaných frází, kterou se mužům omlouvá jejich nepřiměřené chování. Je obecně známo, že frustrace a stres vyvolávají nevhodné, nejednou i agresivní chování, ale toto tvrzení není v žádném případě omluvou. Muži velmi často v pracovním a společenském prostředí jsou klidnými, ale jakmile se dostanou do rodinného kruhu, začínají svůj vztek ventilovat na partnerce, případně i dětech. Svou agresi a vztek si vybíjí na slabších, protože se tito nemohou bránit.

Mýtus č. 9 – nechci se vměšovat do cizích záležitostí. Ti dva by si to raději měli vyřešit mezi sebou.

Často je násilí měřeno tzv. dvojím metrem. Není možné se domnívat, že partnerský svazek, potažmo oddací list, opravňuje zacházet s partnerem, jak se mu zachce. Přesto za tvrzením, že domácí násilí je soukromou záležitostí, že je lepší se nevměšovat, nezasahovat, dělat, že nic nevidíme, neslyšíme a raději se do ničeho nepleteme, se nelze schovávat, je to jen únik před odpovědností. Mnohdy ohrožená osoba má právě kvůli tomuto postoji pocit, že je nepochopena a nemá nikdy zastání či podporu.

„Mýty a předsudky zkreslují naše vnímání. Nejsme schopni vnímat objektivní realitu, nýbrž vidíme pouze to, co vidět chceme. A to je pravděpodobně důvod, proč předsudky o násilí, jeho pachatelích a obětech stále tak odolně přežívají.“ (Buscotte, 2008, str. 28).

Z výše uvedeného vyplývá, že pokud chceme pomoci ohroženým osobám, musíme se výše uvedených mýtů, špatných postojů, předsudků, strachu z neúspěchu či nepochopení zbavit a snažit se ohroženým osobám pomoci najít zpět svou sebeúctu a tím pádem i odvahu začít žít nový život. Tento boj sama se sebou musí oběť především začít vyhrávat nejprve sama.

Pro lepší orientaci v situaci v prvních chvílích, je dobré mít se o koho opřít, když není rodina, přátelé, musí využít veškerou pomoc, která se nabízí i prostřednictvím „cizích lidí“, kteří se v tomto oboru pohybují a jsou k tomuto účelu vyškoleni.

8 LEGISLATIVA A DOMÁCÍ NÁSILÍ

Právní řád České republiky chrání oběť proti všem formám násilí především Ústavou č. 1/1963 Sb., v platném znění a Listinou základních práv a svobod č. 2/1993 Sb., v platném znění, trestním zákonem č. 40/2009 Sb., o trestním řízení, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 359/1999 S., o sociálně právní ochraně dětí v platném znění a nelze opomenout nový občanský zákoník č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění, který kompletně převzal institut původního zákona o rodině.

Eliminovat domácí násilí není jen záležitostí jedné skupiny či organizace, ale je nutná spolupráce a provázanost s jednotlivými složkami, jak policie, soudů, intervenčních center, správních orgánů (OSPOD, přestupková komise, apod.), tak v neposlední řadě legislativní úpravou, která je rozčleněna do jednotlivých právních předpisů upravující nebo zmiňující se o domácím násilí.

Mezi nejdůležitější legislativní změnu je nutné považovat zákon č. 135/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů, který nabyl účinnosti dnem 1. ledna 2007 a byl přelomovým v oblasti domácího násilí. Poprvé se zde objevil institut vykázání, který umožňuje příslušníkům policie vykázat agresora z bytu či společné domácnosti bez toho, aby předem specifikoval nějakým způsobem pachatele a oběť. Je snahou být moderní normou bez náznaků jakékoliv diskriminace. Tento zákon byl inspirován nejlépe strukturovaným systémem regulujícím problematiku domácího násilí, a to rakouským modelem, je stavěn na třech pilířích, které jsou tvořeny policejním zásahem, podporou ze strany intervenčních center a občanskoprávním řešením situace. Zásahem policie a splněním zákonných podmínek, zejména prokázání opakovaných útoků a možnosti hrozících dalších útoků, je ukončeno páchané násilí a za použití institutu vykázání agresora ze společného obydlí, pokud zjištěním na místě samém jsou splněny všechny podmínky pro potřebu vykázání. Jedná se hlavně o prokázání opakovaných útoků a možnosti hrozících dalších útoků. Policistům slouží k usnadnění rozhodování, zda konkrétní případ má znaky domácího násilí, vyplnění dotazníku SARA přítomné oběti, kdy podle zjištěných skutečností vyhodnocuje, zda se o domácí násilí jedná či nikoliv. Poté teprve může být použit institut vykázání agresora ze společného obydlí, a to na dobu deseti dnů, které mohou být soudem prodlouženy, až na dobu jednoho roku. Tento zásah je ve zmiňovaném zákoně jako preventivní působení v oblasti domácího násilí. Policie

vstupuje do nastalé situace a řeší ji svými instrumenty v době, kdy mnohdy ještě nenastaly závažnější následky útoku agresora na oběť, tedy v jeho první fázi a ne až v okamžiku, kdy již nastal závažnější následek s tímto útokem spojený. Toto je právě rozdíl od předešlé legislativy a její právní úpravy. Jde o jednoznačný preventivní postih, který se vyznačuje tím, že je agresor již v prvopočátku svého opakujícího se protiprávního jednání vůči oběti vykázán na již zmiňovanou dobu deseti dnů ze společného obydlí. Zmiňovaný institut umožňuje oběti dostatečný prostor, aby se buď sama, anebo za pomoci celé řady podpůrných center rozhodla, co bude dělat dál. Má možnost bez nátlaku a přítomnosti agresora, v klidu se svobodně rozhodnout a činit vlastní kroky k řešení krizové situace. (Vitoušová, Durdík, 2009)

Trestně právní postih v České republice neumožňoval do 1. 1. 2010 postihnout domácí násilí v pravém slova smyslu, zákonodárce ani toto neměl zřejmě v úmyslu, jednalo se především o postih jednotlivých útoků směřujících na život, zdraví a majetek nebo omezující osobní svobodu. V zákonech nebylo specifikováno, zda se jedná o útok na osobu cizí či osobu, se kterou má útočník bližší vazby. Vzhledem k těmto skutečnostem agresor mohl být postihnut pouze za skutky, které vykazovaly znaky protiprávního jednání i se znaky domácího násilí, k nimž například patřily nejčastěji dle zákona č. 40/1961 Sb., trestního zákona tyto trestné činy:

- § 196 - Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci,
- § 197 a – Nebezpečné vyhrožování,
- § 202 – Výtržnictví,
- § 213 – Zanedbání povinné výživy,
- §215 – Týrání svěřené osoby,
- § 216 – Únos,
- § 217 – Ohrožování mravní výchovy mládeže,
- § 219 – Vražda,
- § 221, 222 Ublížení na zdraví,
- § 231 – Omezování osobní svobody,

- § 235 – Vydírání,
- § 241 - Znásilnění,
- § 242, 243 – Pohlavní zneužívání
- § 247 – Krádež,
- § 249 – Neoprávněné užívání cizí věci.

V dřívější právní úpravě nebylo možné pachatele domácího násilí trestně stíhat, když oběť nedala souhlas. Tuto právní nedostatečnost, na kterou bylo často poukazováno, odstranila nová trestně právní úprava zákonem č. 91/2004 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 40/1961 Sb., trestní zákon, v platném znění, kde byl nově zakotven trestný čin – Týrání osoby žijící ve společném obývaném domě či bytě (§ 215a). Tato právní úprava umožnila trestat pachatele, aniž by jeho předchozí týrání oběti mělo za následek újmu na zdraví, ale stačilo, aby týraná oběť pocítovala jednání pachatele jako těžké příkoří a není zde nutný souhlas poškozeného k trestnímu stíhání. Toto ustanovení umožňovalo bez velkých problémů v mnoha případech spravedlivé potrestání pachatele. Tento zmiňovaný zákon byl k 31. 12. 2009 zrušen a od 1. 1. 2010 jej nahradil průlomový nový trestní zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění, v němž jsou nově poprvé zakotveny tyto trestné činy:

- § 353 – Nebezpečné vyhrožování,
- § 354 – Nebezpečné pronásledování a ostatní,
- § 201 – Ohrožování výchovy dítěte,
- § 198 – Týrání svěřené osoby,
- § 198 – Týrání osoby žijící ve společném obydlí,
- § 187 – Pohlavní zneužití,
- § 186 – Sexuální nátlak,
- § 171 – Omezování osobní svobody,
- § 146, 147 – Ublížení na zdraví,

- § 145 – Těžké ublížení na zdraví,
- § 144 – Účast na sebevraždě,
- § 141 – Zabití,
- § 140 – Vražda.

Dne 1.8.2013 nabyl účinnosti zákon číslo 45/2013 Sb. – Zákon o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů). V tomto zákoně se upravují práva obětí trestných činů a subjektů poskytující pomoc obětem trestných činů, kterým se upravují povinnosti Policie ČR, která má prvotní kontakt s oběťmi. Tato má možnost obětem sdělit informace i kontakt na konkrétní orgán, u kterého a jakým způsobem je možné požádat o informace, případně i peněžitou pomoc (10.000 – 600.000 Kč). Ta slouží k překlenutí zhoršené sociální situace způsobené obětí trestným činem, a to na základě druhu způsobené újmy na zdraví, prokazatelně ušlému výdělku, kdy se přihlédne k ušlému výdělku i budoucímu. O této pomoci, na základě žádosti, rozhodne Ministerstvo ve lhůtě nejpozději do tří měsíců od zahájení řízení.

8.1 Evropská unie

Velmi účinným opatřením na podporu ochrany před domácím násilím je vzájemná spolupráce v rámci Evropské unie.

V červnu 2013 byl přijat návrh nového nařízení o ochranném příkazu platném v celé Evropské unii ministry spravedlnosti všech členských států. Návrh předložila Evropská komise, která toto nařízení navrhla jako součást souboru opatření na zlepšení práv obětí násilí, kdy jeho platnost je od 11. ledna 2015. Oběti násilí se mohou spolehnout, na soudní příkaz vydaný v jejich zemi, byť se nacházejí kdekoli na území Unie, kde tyto příkazy musí být uznávány v celé Evropské unii. Komisařka pro spravedlnost Viviane Redingová uvedla: *„Přijatý evropský ochranný příkaz pomůže lépe chránit oběti násilí, ať už pojedou v Evropě kamkoliv. Ochrana bude cestovat s občanem. Je to výborný příklad toho, co Evropa dělá pro své občany.“* Toto nařízení společně se směrnicí o obětech (sbírka právních předpisů IP/12/1200), která stanoví minimální práva pro oběti trestných činů, ať jsou kdekoli v Evropské unii, budou doplňovat evropský ochranný příkaz ze dne 13. prosince 2011, kterým je zajišťován volný oběh ochranných opatření trestního práva v celé Evropě, oběti domácího násilí budou mít tímto daleko lepší unijní podporu. (Černá, 2013)

8.2 Občanskoprávní a správněprávní

Domácí násilí z pohledu občanského práva, jeho efektivnost je velmi diskutabilní, hlavně uplatnění v praxi, neboť oběť nemá právní podvědomí a sama bez pomoci „zvenčí“ (Intervenční centrum, právní zástupce, OSPOD, správní orgány) nerozkličuje a neurčí, jaké možnosti se jí v dané situaci nabízí. V první řadě je to podání řádné žaloby nebo podání návrhu na předběžné opatření. Samozřejmě poté, v případě manželství, následuje žaloba o rozvod manželství a podání návrhu na určení výchovy a výživy dětí. Oběť sama, v rozpoložení z předešlého psychického a někdy i fyzického útlaku, není schopna žaloby podat, a právě v této chvíli nastupují na řadu již zmiňovaná Intervenční centra, OSPOD, případně i advokátní kanceláře, které se v těchto sporech samozřejmě nejlépe orientují a oběť nasměrují podle situace tím správným směrem. Samozřejmě je možné v první fázi řešit fyzické či slovní napadání agresora oznámením na Policii ČR, která oznámení přestupku postoupí obecním úřadům k projednání, a to přestupkovým komisím, či v případě obecních úřadů jednotlivým odborům (správním orgánům), které přestupky řeší. Správní orgán poučí oběť dle ust. § 68 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o přestupcích“), o možnosti podání návrhu na zahájení řízení, v případě, že se jedná o osoby blízké, jinak správní orgán přestupkové jednání agresora řeší z úřední povinnosti. Jedná se především o přestupky proti občanskému soužití dle ust. § 49 zákona o přestupcích a majetku dle ust. § 50 zákona o přestupcích. Problém nastává v případě osob blízkých, kdy oběť v případě, že chce slovní a fyzické útoky řešit, musí podat návrh na zahájení řízení, a to do tří měsíců ode dne, kdy se oběť o přestupku dozvěděla (v případě postoupení věci, soudem, státním zastupitelstvím nebo policií obecnímu úřadu). Dle ust. § 68 zákona o přestupcích, podáním návrhu je srozuměna s tím, že v případě zastavení řízení je povinna uhradit náklady řízení ve výši 1.000 Kč. Vzhledem ke skutečnosti, že násilí se často páchá beze svědků, je velká pravděpodobnost, že v řízení nebude rozhodnuto, neboť správní orgán bude nucen z důvodů důkazní nouze řízení zastavit (tvrzení proti tvrzení) a oběť bude povinna uhradit předmětnou částku. Toto je mimo jiné jeden z nežádoucích faktorů přestupkových řízení.

Příchod Nového občanského zákoníku č. 89/2012 Sb., v platném znění (dále jen NOZ), byl očekáván právníkou obcí v domnění, že ošetří problém domácího násilí komplexně. V ust. § 751 NOZ odst.1 je uvedeno: „*Stane-li se další společné bydlení manželů v domě nebo bytě, v němž se nachází rodinná domácnost manželů, pro jednoho*

z nich nesnesitelné z důvodu tělesného nebo duševního násilí vůči manželovi nebo jinému, kdo v rodinné domácnosti manželů žije, může soud na návrh dotčeného manžela omezit, popřípadě i vyloučit na určenou dobu právo druhého manžela v domě nebo bytě bydlet.“ (ČR, 2013).

§ 751 odst. 2 NOZ specifikuje, že takto lze postupovat i v případě rozvedených manželů a dle ust. § 753 NOZ se může práva domáhat ochrany proti domácímu násilí také každá osoba, která s nimi žije ve společné domácnosti. Toto ustanovení je směřováno na ochranu dítěte. Omezení popř. vyloučení práva v domě nebo bytě, může určit soud nejdéle na dobu šest měsíců, kdy může soud rozhodnout znovu, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody. (ČR, 2013).

Je připravován návrh zákona o zvláštních řízeních soudních, s jehož příchodem by měl být zharmonizovaný proces – civilně procesní právo s novým právem soukromým, který v NOZ není. Měl by obsahovat i právní úpravu rodině - právních vztahů, kde spadá i domácí násilí.

„Navrhovaná procesní úprava se jednoznačně pokouší odstranit stávající interpretační obtíže. Je více v souladu s právem na spravedlivý proces a také poskytuje možnost i osobám, které nemají svéprávnost v plném rozsahu, domoci se ochrany.“ (Čuhelová, Šínová, 2013).

PRAKTICKÁ ČÁST

9 CHARAKTER A CÍLE VÝZKUMU

Ve své praktické části bakalářské práce se hodlám zabývat kvalitativním výzkumem, který se mi jevil jako nejvhodnější metodologický přístup s ohledem na zvolené výzkumné otázky.

Hendl ve své knize zmiňuje, že je kvalitativní výzkum chápán některými metodology pouze jako doplněk kvantitativních výzkumných teorií a jinými jako protipól ve vztahu k vědě, která je postavená na přírodovědných základech. Nyní si již kvalitativní výzkum stojí rovnocenně s ostatními formami výzkumu. Není dán žádný uznávaný způsob jak kvalitativní výzkum provádět. Ve většině případů si výzkumník vybere téma a stanoví základní výzkumné otázky, které může v průběhu výzkumu doplňovat. Výzkum se provádí za delší časové období, výzkumník je v úzkém kontaktu s terénem nebo s jedincem či skupinou jedinců. Téměř se nepoužívají standardizované metody k získání dat, jediným instrumentem je samotný výzkumník. Analýza se stanovuje z většího počtu informací o menším počtu jedinců. (Hendl, 2008).

9.1 Charakteristika případové studie

V rámci kvalitativního výzkumu jsem se rozhodla zpracovat metodu případových studií, ve kterých vycházím ze své vlastní profesní zkušenosti sociální pracovnice sociálně-právní ochrany dětí, kdy se v posledních letech setkávám s případy domácího násilí, kterému jsou přítomné nezletilé děti. K realizaci výzkumu bylo zvoleno období v letech 2011 – 2014.

„V případové studii jde o detailní studium jednoho případu nebo několika málo případů. ...v případové studii sbíráme velké množství dat od jednoho nebo několika málo jedinců. V případové studii jde o zachycení složitosti případu, o popis vztahů v jejich celistvosti.“ (Hendl, 2005, s. 104)

Data pro případovou studii jsem získala z vyprávění příběhů respondentů, rozhovorů, z pozorování nebo z dokumentů. Převážně bylo využíváno všech tří typů. Výzkumník využívá i různé dokumenty např. lékařské zprávy, zápisky. Případová studie by měla čtenáře zaujmout svým zpracováním (Hendl, 2005).

9.2 Stanovení cílů

Za základ mé praktické části bakalářské práce považuji nejen využití informací uvedených v teoretické části, ale zejména své osobní zkušenosti s případy domácího násilí,

kdy jsem převážně jednala jak s oběťmi domácího násilí, tak i se samotnými agresory. Praktická část byla vedena za účelem zmapování konkrétních činností a navrhovaných opatření OSPOD. Za hlavní cíl jsem si stanovila zjištění, zda jsou činnosti ze strany OSPOD v případech domácího násilí s přítomností nezletilého dítěte pro oběti domácího násilí dostačující?

Dílčí cíle byly stanoveny s ohledem na hlavní cíl tak, aby bylo možno zjištěné informace použít pro zpracování závěru.

1. Od koho získala oběť informace o možnosti vykázaní?
2. Co bylo u oběti impulsem pro zavolání Policie ČR?
3. Svěřila se někomu oběť domácího násilí již dříve se svými problémy?
4. Jak vykázaní vnímaly děti a jaký je jejich vztah k agresorovi?
5. Která instituce oběti nejvíce pomohla při řešení domácího násilí?

Případové studie byly vytvářeny na základě údajů, které byly čerpány z dlouhodobé spolupráce s rodinami a podloženy ze spisové dokumentace Om (ochrana mládeže) u případů, kde došlo k domácímu násilí s přítomností nezletilého dítěte. Informace byly získány shromažďováním poznatků volným a přímým rozhovorem s oběťmi domácího násilí. Dialogy s klientkami, které byly ujištěny o zachování anonymity, byly provedeny v kanceláři OSPOD. Další data byly doplňovány informacemi získanými prostřednictvím neformálních rozhovorů vznikajících spontánně průběžnou interakcí mezi klientkami a sociální pracovníci OSPOD. Provádění rozhovorů s klientkami a čerpání informací ze spisové dokumentace bylo umožněno se souhlasem vedoucí odboru sociálních věcí.

Z důvodu ochrany osobních údajů dle zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů byla všechna jména včetně osobních údajů změněna.

V bakalářské práci se zaměřuji na region „Mohelnicko“. K 1.1.2015 má správní obvod Mohelnice celkem 18429 občanů z toho město Mohelnice celkem 9280 občanů. V roce 2011 bylo řešeno celkem 5 případů, v roce 2012 celkem 5 případů, v roce 2013 celkem 8 případů a v roce 2014 celkem 4 případy domácího násilí s přítomností nezletilého dítěte.

Pro dokreslení dále uvádím statistiku Intervenčního centra v Olomouci, která uvádí celkové počty osob ohrožených domácím násilím, které IC řešilo dle jednotlivých okresů Olomouckého kraje, včetně okresu Šumperk. Uvedená data za dané roky jsou uvedena v tabulce č. 1.

Tabulka č. 1: Počet vykázaní v Olomouckém kraji a okrese Šumperk

Počet vykázaní v letech	Olomoucký kraj		Okres Šumperk
	Z podnětu PČR	Bez podnětu PČR	Z podnětu PČR
2011	124	51	42
2012	101	66	27
2013	95	71	32
2014	87	49	27

9.3 Případová studie

Kazuistika č. 1

Rodinná anamnéza:

Paní M. (43 let) byla za svého muže provdána 19 let. Vzali se po vzájemné náklonnosti. Z manželství se jim narodily dvě děti. Nejdříve jako rodina žili ve velkoměstě, později se přestěhovali do bytu o velikosti 3+1 v nové cihlové zástavbě ve městě s počtem obyvatel méně než 10 000.

Osobní anamnéza:

Paní M. pochází z úplné rodiny, společně s rodiči a bratrem bydleli v menším městě. Po svatbě se odstěhovali do Prahy, manžel tam získal práci. Její prioritou a zároveň i zálibou byla domácnost a výchova dětí.

V průběhu tohoto manželství se jim narodily dvě děti, T. (r. 1995) a F. (r. 1998).

OSPOD je s rodinou v kontaktu od října 2011, kdy bylo na sociální odbor zasláno anonymní oznámení s poukázáním na trávení volného času paní M. v restauraci, kde měla popíjet alkoholické nápoje, zatímco její manžel byl v práci a děti doma o samotě bez patřičného dozoru. Do protokolu uvedla, že se oznámení nezakládá na pravdě. Manžel její výpověď potvrdil jako pravdivou, domnívali se, že se jim mstí bývalá kamarádka, se kterou paní M. přátelství ukončila. Děti se vyjádřily, že je doma všechno v pořádku, mají rodiče rády a ti se o ně řádně starají. Tentýž měsíc bylo na OSPOD doručeno další

anonymní oznámení s důrazem na špatnou péči paní M. o nezl. děti. Provedeným sociálním šetřením nebylo ze strany OSPOD zjištěno žádné pochybení paní M. v péči o děti ani o domácnost. V březnu 2012 se dostavil na OSPOD manžel paní M. s tím, že by chtěl řešit zásadní problém v jejich rodině. Uvedl, že anonymní oznámení se zakládaly na pravdě, nechtěl manželku zradit, proto uváděl, že to byly výmysly. Manželka ale pije čím dál víc, situace je u nich již neúnosná, v opilosti se neovládá, bezdůvodně fyzicky trestá jejich děti, nestará se o domácnost, on musí zastávat nejen péči o děti, ale i o domácnost. Otcí dětí byla ze strany OSPOD poskytnuta intervence. Za týden se otec dětí dostavil na OSPOD s tím, že rodinné problémy dokázal sám vyřešit v rámci rodiny.

Na konci května 2012 přišla na OSPOD paní M. a rozprávěla se o svém problému s manželem. Uvedla, že po celou dobu manželství, které trvá 19 let, ji manžel psychicky týral. Nikam sama nesměla chodit, pouze občas ji někde pustil, což jí ale musel dovolit. Zakazoval jí i styk s vlastní rodinou. Její matka k nim přestala chodit od té doby, co byla jejím manželem po narození syna T. odstrčena od kočárku. Po celou dobu společného soužití neměla paní M. přístup k financím. Když na narozeniny dostala od rodiny peníze, tak je zabavil s tím, že je to na jídlo. Manžel do domácnosti nakupoval potraviny, včetně všech nezbytných potřeb a oblečení pro všechny členy domácnosti. Vždy ho musela žádat o to, aby něco koupil. Když se ohradila, že s něčím nesouhlasí, považoval to jako odpor a už nekoupil to, co potřebovala. Poprvé ji fyzicky napadl, když měl T. rok. Jela potajmu za svým otcem, který měl narozeniny a manžel objížděl známé tak dlouho, až ji našel. Cestou zpátky jí dal v autě první facku, měla ulomené dva zuby. Od té doby jí ubližoval častěji. Když se jí kluci zastali, s něčím nesouhlasili nebo otcí odmítli odpovědět, tak na ně hodně křičel, nadával jim a občas je i udeřil. Situace se zhoršila, když přišla o práci. Manželovi vadilo prakticky úplně všechno. Ničím se mu nezavděčila, denně vařila, uklízela, starala se o děti i domácnost. Vždy mu na ní něco vadilo. Např. když našel na zemi nějaké smítko, otevřel dveře na chodbu a křičel na celý dům, že je líná, nic nedělá, všechno musí dělat on a sprostě u toho nadával. Když se blížila hodina manželova příchodu z práce, tak se všichni báli, co se bude zase dít.

Ze strany OSPOD byla paní M. dojednána schůzka na Intervenčním centru (dále jen IC). Situace se u nich doma vyhrotila, v květnu došlo k vykázaní manžela ze společného obydlí z důvodu fyzického napadení paní M. tak, že ji manžel udeřil žehličkou do hlavy, zamkl ji v bytě, schoval klíče od bytu a vytrhl telefon ze zdi. Manželka se zamkla v koupelně a po několika hodinách, kdy manžel spal, se jí podařilo z koupelny odejít

a zavolat mobilem na PČR. Děti nebyly incidentu přítomny, byly na návštěvě u matky otce.

Na IC byl s paní M. sepsán návrh k okresnímu soudu na vydání předběžného opatření na prodloužení vykázaní manžela z bytu. Vykázání bylo prodlouženo na dobu jednoho měsíce. Zároveň podala na manžela trestní oznámení na PČR a za pomoci OSPOD návrh na vydání předběžného opatření (dále jen PO) o svěřeni dětí do její péče a stanovení výživného otci. Návrh na PO byl podán na základě doporučení IC. Děti se vyjadřovaly, že mají z otce strach a nechtějí se s ním vidět. Návrh na vydání PO byl zamítnut.

V mezidobí mladší syn navázal kontakt se svým otcem, začal za ním chodit tajně i přesto, že mu paní M. ve styku s otcem nebránila. V polovině června se F. vyjádřil, že chce bydlet u babičky, kde bydlí i jeho otec. Paní M. jeho přání vyhověla, neboť se situace doma mezi sourozenci vyostřila z důvodu rozdílnosti pohledu na rodinný problém.

V červenci 2012 byla Usnesením okresního soudu prodloužena doba zákazu vstupu manžela paní M. do společného obydlí, společných prostor, jakož i jeho bezprostředního okolí do vzdálenosti 50 metrů, dále zdržení se setkávání s paní M. a navazování kontaktu s ní a zdržení se nežádoucího sledování a obtěžování.

Z důvodu manželových nátlaků, výhrůžek, sledování a natáčení se paní M. na konci srpna 2012 rozhodla odejít z bytu a prostřednictvím OSPOD byla společně se starším synem umístěna do Psychosociálního centra Acorus. Jedná se o utajený pobyt. V listopadu 2012 byla paní M. akutně hospitalizována v psychiatrické léčebně a T. byl na základě její žádosti umístěn v Klokánku, v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. V prosinci 2012 se paní M. se synem vrátila zpět do místa bydliště a zde si pronajali byt.

Rozsudkem okresního soudu z ledna 2013 byl nezl. T. svěřen do výchovy matky a nezl. F. do výchovy otce.

V současné době je paní M. s manželem již rozvedená, změnila si příjmení na příjmení za svobodna. Žije sama na městské ubytovně a pobírá invalidní důchod z důvodu jejího vážného psychického stavu. Vidá se občas se svým starším synem, který žije u své přítelkyně. Svému mladšímu synovi a bývalému manželovi se raději vyhýbá.

Kazuistika č. 2

Rodinná anamnéza:

Paní L. (37 let) je za svého manžela provdána tři roky. Sňatek uzavřeli necelý rok po narození dcery. Bydlí v menším městě v bytě o velikosti 3+1 v panelové zástavbě, který je v osobním vlastnictví rodičů ze strany manžela.

Osobní anamnéza:

Paní L. vyrůstala v úplné rodině, má jednu sestru, která bydlí společně s rodiči na Jižní Moravě. S manželem se seznámila v roce 2008 v psychiatrické léčebně, kde se oba léčili ze závislosti na alkoholu. Zhruba po dvouleté známosti se jim narodila dcera K. (r. 2010), těsně před jejím narozením jim rodiče ze strany manžela zakoupili byt, ve kterém bydlí dodnes. Manžel paní L. je o tři roky mladší, již delší dobu je v evidenci úřadu práce a současné době pracuje brigádně u Charity. Paní L. do konce ledna pracovala jako učitelka druhého stupně na základní škole, kde s ní byl z důvodu změny legislativy ve školství rozvázán pracovní poměr. Nyní studuje 4. ročník vysoké školy.

OSPOD je s rodinou v kontaktu od června 2014 poté, kdy pracovnice OSPOD byla PČR žádána o účast při vykázání násilné osoby z domácnosti, a to z důvodu přítomnosti nezpl. dítěte. Paní L. byla oznamovatelkou, zavolala na PČR z důvodu fyzického napadení její osoby manželem. Manžel ji zařatou pěstí udeřil do levé části obličeje a vlivem tohoto úderu se udeřila hlavou do zdi. Na místě bylo zjištěno, že vykázaný i oznamovatelka požili alkoholické nápoje ve větším množství i přesto, že nevykazovali jakékoliv znaky podnapilosti. Z tohoto důvodu pracovnice OSPOD vyhodnotila situaci a po vzájemné domluvě s rodiči nezpl. předala dceru do péče sousedky, na kterou byla zvyklá. Na základě výpovědi paní L. (ohrožené osoby) policejní orgán PČR rozhodl o vykázání násilné osoby.

Pohovorem pracovnice OSPOD s paní L. bylo zjištěno, že k prvnímu útoku ze strany manžela došlo v roce 2010 a to tak, že ji skrytě uvnitř bytu tahal za vlasy, přičemž jí vytrhl chomáč vlasů a smýkal s ní po zemi. Od té doby do současnosti docházelo skrytě k jejímu fyzickému a psychickému týrání. K incidentům docházelo nepravidelně v periodách asi po dvou měsících. Fyzické útoky spočívaly ve fackování, chycení pod krkem, čímž bylo paní L. způsobeno zranění, které si vyžádalo následné lékařské ošetření. Manžel ji rovněž častoval výrazy „hajzl, debil, chudina“. Ve většině případů byl pod vlivem alkoholu.

IC paní L. následný den kontaktovalo. Ta ale prozatím jejich služby odmítla s tím, že celou záležitost vyřeší v rámci rodiny. Domluvili se, že nebude podávat návrh na prodloužení vykazání s tím, že se manžel odstěhuje na dobu asi jednoho měsíce ke svým rodičům, kteří bydlí ve stejném městě a navštíví odborného lékaře z důvodu závislosti na alkoholu. Manžel paní M. během 10 denního vykazání jednou kontaktoval a bavili se spolu, co bude dál. Sliboval jí, že se to již nebude vícekrát opakovat, že ji miluje a udělá všechno proto, aby se to zlepšilo. Paní L. se rozhodla, že bude věřit manželových slibům.

Následným šetřením bylo zjištěno, že se situace v rodině stabilizovala, manžel se vrátil po měsíci domů s kyticí v ruce, všeho litoval a znovu se omlouval. Paní L. konzultovala rodinnou situaci na IC, kde zároveň s dcerou absolvovala i psychologickou terapii.

V listopadu 2014 bylo na OSPOD oznámeno PČR opětovné fyzické napadení paní L. jejím manželem a byla vyžádána přítomnost pracovnice OSPOD. Po příchodu sociální pracovnice do domácnosti bylo PČR sděleno, že přijeli na místo na základě ohlášení paní L., že ji manžel bije. Na místě zjistili, že jsou oba rodiče pod vlivem alkoholu, oba vykazují známky napadení, ale spíše staršího data. Manžel paní L. uváděl, že manželce nechtěl vydat platební kartu, protože by si za peníze kupovala jenom alkohol. To byla pravděpodobná příčina toho, že paní L. zavolala na PČR. V domácnosti se nacházel rovněž otec manžela paní L., který souhlasil s tím, že si vnučku odvede a postará se o ni do doby, než bude paní L. schopna péči o dceru převzít. Oba rodiče s tím souhlasili. Paní L. pak požadovala po hlídce PČR, aby byl její manžel vykázan z domácnosti. Ti situaci na místě vyhodnotili, že nejde o jednání ve smyslu „domácího násilí“, ověřeno testem „SARA DN“.

Následný den do protokolu na OSPOD paní L. uvedla, že již situace velice těžko zvládá, manžel je bez práce a finančně vycházejí velice těžko. Manžel stále pije, odmítá návštěvu odborné lékařky a tvrdí, že nepije. Vždy ji donutí, aby se také napila. Přiznala, že se tomu zprvu brání, ale potom podlehne. V důsledku požití alkoholu pak dochází k fyzickému napadení její osoby manželem.

Po intervenci OSPOD podstoupili rodiče konzultace u odborných lékařů a společnou návštěvu Poradny pro rodinu v Olomouci, za účelem rodinné terapie. Jejich snahou je rodinu udržet.

Kazuistika č. 3

Rodinná anamnéza:

Paní S. (26 let) je za svého manžela provdána čtyři roky. Manželství uzavřeli po sedmileté známosti a v lednu 2009 se jim narodil syn J.. Bydlí na vesnici ve vlastním rodinném domě, který si společně koupili ještě před uzavřením manželství. Na koupi domu si vzali hypoteční úvěr, který splácí.

Osobní anamnéza:

Paní S. pochází z úplné rodiny, má jednu sestru. Rodiče bydlí ve vesnici vzdálené od místa jejího bydliště asi 9 km. S manželem se seznámila dva roky před narozením syna. Samostatně začali žít až po narození jejich syna J. Nejdříve bydleli u rodičů paní S., poté si zakoupili rodinný dům, kam se v roce 2010 nastěhovali. V současné době je paní S. na mateřské dovolené. V srpnu 2014 se jí narodil druhý syn R.. Manžel pracuje jako řidič dálkové dopravy.

OSPOD je s rodinou v kontaktu od února 2013 poté, kdy na OSPOD bylo PČR zasláno oznámení o události s účastí dítěte. Manžel paní S. byl vykázán ze společného obydlení na dobu 10 dnů. Na základě provedených úkonů a šetřením policejního orgánu bylo zjištěno, že od roku 2010 dochází v místě jejich společného trvalého bydliště k hádkám, urážkám, výhrůžkám i k fyzickému napadání paní S. ze strany jejího manžela. Fyzické útoky spočívaly ve fackování, kopání do těla ležící ohrožené osoby, která však nikdy nevyhledala lékařské ošetření. Příčinou těchto ataků jsou názorové neshody na banální problémy. Přijatým oznámením paní S. bylo zjištěno, že manžel ji udeřil rukou zezadu do hlavy a dále ji udeřil čelem do temene hlavy. Poté chytil za opěradlo židle, na které seděla, a s židlí ji převrátil na pohovku.

Pohovorem pracovnice OSPOD s paní S. bylo zjištěno, že ji manžel fyzicky napadá prakticky po celou dobu manželství. Fyzickému napadení zpravidla předchází výměna názorů. Pokud stojí za svým názorem, tak to manžela vyprovokuje až do té míry, že ji fyzicky napadne. Jedná se o fyzické napadení ve formě facků, které v několika případech přešlo i v kopání nohou. Toto se děje poté, co se paní S. snaží bránit. Fyzické útoky ze strany manžela pak o to více narůstají na intenzitě. Z počátku ji fackoval a postupem času přidal kopání do celého těla. V jednom případě ji manžel po bezvýznamné výměně názorů chytil za nohy a zvedl ji nad schodiště s výhrůžkou, že ji pustí ze schodů, což pak bude

vypadat, že skočila sama z nešťastné lásky. Poté ji však vrátil na schodiště a od dalšího fyzického napadání upustil. V jiném případě, kdy se ve večerních hodinách vrátila z práce domů, ji manžel fyzicky napadl tak, že ji opakovaně udeřil přes nohy plastovou vodovodní trubicí. Napadení byl přítomen i jejich nezletilý syn. Den poté ji kontaktovali z intervenčního centra. Vzhledem k jejímu zaměstnání a problémům se na schůzku do IC nemohla dostavit, a tak jí byl zaslán prostřednictvím pošty dopis se všeobecnými informacemi. Dále se paní S. vyjádřila, že s vykázaním manžela nesouhlasila. Je pravda, že ji manžel napadá po celou dobu jejich soužití. Přesto s ním chce nadále zůstat. Paní S. by však byla ráda, kdyby její manžel vyhledal nějakou odbornou pomoc. Paní S. se dostavila na sjednanou schůzku do IC, kde jí bylo poskytnuto poradenství. S manželem znovu obnovili soužití.

K dalšímu fyzickému napadení paní S. jejím manželem došlo v květnu 2013, kdy ji manžel napadl tak, že ji po slovní rozepři odstrčil tak silně, že se udeřila do zárubně, čímž u ní došlo k pohmoždění pravého ramene. Na základě oznámení a zjištění předchozích skutečností policejní orgán shledal jednoznačné důvody pro využití oprávnění, kdy manžel paní S. byl vykázán na dobu 10 dní ze společného obydlí a bezprostředního okolí ve vzdálenosti 100 metrů od obytného domu a přilehlé zahrady.

Provedeným sociálním šetřením OSPOD bylo zjištěno, že se od posledního vykázaní manžela situace opět zhoršila. Dle slov paní S. jí manžel nedokáže odpustit oznámení na policii. Opětovně docházelo k hádkám, urážkám i fyzickému napadání. Paní S. ihned kontaktovali z IC. Zvažovala prodloužení vykázaní na dobu 30 dnů a rovněž podání návrhu na rozvod. Následně proběhlo na OSPOD jednání s otcem ohledně úpravy styku otce s nezl. synem.

Od června 2013, rodiče nezl. J., navštěvovali Poradnu pro rodinu při Středisku sociální prevence. Poprvé za trvání manželství byla rodina na delší dovolené v Chorvatsku, kde si to všichni užili. U nezl. J. došlo následně ke změně v jeho chování k lepšímu. Otec se o syna řádně stará a oba spolu dobře vychází.

Provedeným šetřením v únoru 2014 bylo zjištěno, že soužití rodičů je nadále v pořádku, nedochází mezi nimi k žádnému násilí. Paní S. je na nemocenské a v srpnu očekává narození dalšího dítěte. Rodiče si vzali k srdci důležitou radu z rodinné poradny. Bylo jim řečeno, že si syn některé věci bude stále pamatovat, ale když si obě strany

uvědomí, kde dělaly chyby a budou se snažit toto napravit, tak mu mohou být vzorem pro jeho konání v jeho dalším osobním životě.

Kazuistika č. 4

Rodinná anamnéza:

Paní P. (46 let) byla za svého manžela provdána více jak dvacet let. Manželství uzavřeli po vzájemné náklonnosti. Za manželství se jim narodili tři děti, P. (r. 1990), M. (r. 2001) a F. (r. 2004), bydleli v rodinném domě, který byl v jejich osobním vlastnictví. V roce 2014 bylo manželství rozvedeno.

Osobní anamnéza:

Paní P. pochází z rozvedeného manželství, matka byla učitelka na základní škole, žádné sourozence neměla. Otec o ni od útlého dětství neprojevoval žádný zájem, prakticky ho neznala. Nemá žádné sourozence, vyrůstala pouze se svojí matkou. Vdávala se po roční známosti, když byla ve třetím měsíci těhotenství. Nejdříve bydleli v bytě v panelovém domě, později si postavili rodinný dům, kde se přestěhovali těsně před narozením nejmladšího syna. Bývalý manžel pracuje na vysokém postu v místním podniku. Paní P. je zaměstnána jako učitelka na základní škole.

OSPOD je s rodinou v kontaktu od počátku roku 2011, kdy se paní P. obrátila na sociální pracovníci a svěřila se jí se svým trápením. Bylo jí poskytnuto sociální poradenství o způsobech řešení její tíživé situace zejména v oblasti vykázaní. V červenci byl Policií ČR zaslán na OSPOD úřední záznam o vykázaní. K vykázaní na dobu 10 dní manžela ze společného obydlí jakož i z jeho bezprostředního okolí došlo poté, kdy paní P. zavolala na PČR z důvodu fyzického napadení ze strany manžela. Šetřením bylo zjištěno, že k útokům ze strany manžela dochází od srpna 2009, kdy poprvé paní P. fyzicky napadl v noci. V roce 2011 se konflikty natolik vyostřily, kdy manželku fyzicky napadl v květnu a červenci tak, že musela vyhledat lékařské ošetření. Příčinou ataků byla zejména chorobná žárlivost ze strany manžela. Paní P. nadávky a fyzické útoky brala velmi vážně a dlouho jí trvalo, než se odhodlala k řešení celé situace. Ze strany PČR bylo dotazníkem SARA DN vyhodnoceno, že jsou splněny podmínky pro vykázaní násilné osoby.

Pohovorem pracovníce OSPOD s paní P. bylo zjištěno, že k prvnímu útoku ze strany manžela došlo již v srpnu 2009. Teprve nyní se odhodlala napadení nahlásit na

policii. Byla rozhodnuta podat návrh na rozvod a na svěření dětí do své péče. Paní P. byla ze strany OSPOD poučena o možnosti podání návrhu na prodloužení vykázaní. Nevěděla, zda tak učiní, protože nechtěla manželovi dělat problémy, které by mohly ovlivnit jeho pracovní pozici. Paní P. byla kontaktována Intervenčním centrem, kde si domluvila schůzku.

V červenci 2011 paní P. prostřednictvím OSPOD sepsala návrh na úpravu práv a povinností k nezl. dětem. Pro zklidnění situace bydlela společně s dětmi v bytě u své matky, děti otce navštěvovaly. Na konci července vzala návrh na úpravu práv a povinností k nezl. dětem zpět. Důvodem byla skutečnost, že se s manželem domluvili, že chtějí svoji rodinnou situaci upravit a společně pečovat o děti.

V březnu 2014 bylo na OSPOD zasláno prostřednictvím PČR oznámení o události s účastí dítěte. Ze strany manžela došlo opět k fyzickému napadení paní P., kdy ji udeřil dlaní do oblasti levého ramene, které měla po úraze v ortéze. Po tomto úderu spadla na zem, z důvodu zranění ruky se nemohla zachytit a vyrazila si dech. Incidentu byly přítomny i její nezl. děti. Dále manžel paní P. slovně vulgárně urážel. Ze strany PČR bylo dotazníkem SARA DN vyhodnoceno, že jsou splněny podmínky pro vykázaní násilné osoby.

Šetřením OSPOD bylo zjištěno, že paní P. byla kontaktována pracovnící IC, kde si dohodla návštěvu.

Při pohovoru s pracovnící OSPOD paní P. uvedla, že od minulého případu manželova vykázaní, se tento nijak nezměnil. Během soužití opakovaně docházelo k incidentům, které probíhaly tak, že ji manžel slovně urážel a to slovy např. „čubko zasraná, debile vypatlanej, bestie zkurvená“ atd. Těmito výrazy ji častoval téměř pravidelně v době, kdy byl v podnapilém stavu. Asi třikrát přerostly incidenty i ve fyzické násilí spojené se slovním, které skončily modřinami a dvěma lékařskými ošetřeními. Při posledním incidentu, který se odehrál před dětmi, jí chtěl manžel zabránit, aby zavolala na PČR. Podařilo se jí společně s dětmi utéct do dětského pokoje, kde se uzamkli. Odtud paní P. zavolala na PČR a počkala až do jejich příjezdu.

Paní P. nežádala podání návrhu na prodloužení vykázaní a chtěla společné soužití s manželem co nejrychleji ukončit. Prostřednictvím IC bylo matce poskytnuto poradenství ohledně prodloužení vykázaní. Prostřednictvím OSPOD pak jí bylo poskytnuto poradenství

ohledně podání návrhu na úpravu práv a povinností k nezl. dětem, rozvodu a úpravy styku otce s nezl. dětmi.

Paní P. se s dětmi odstěhovala do RD ke své matce a podala návrh na úpravu poměrů k dětem a návrh na rozvod. Rozsudkem okresního soudu byla schválena dohoda rodičů, kdy nezl. děti byly svěřeny do péče paní P. a otec se zavázal platit výživné na obě děti. V září 2014 bylo manželství rozvedeno.

Kazuistika č. 5

Rodinná anamnéza:

Paní V. (25 let) byla ve svých pěti letech společně se svým tříletým bratrem svěřena do pěstounské péče, později byli rodiče zbaveni rodičovské odpovědnosti a pěstouni se stali poručníky. V rodině poručníků žila šťastný život, brala je jako svoje rodiče a měla v nich velkou oporu. Ve svých 22 letech porodila syna J. (r. 2011). Těsně před jeho narozením začala žít společný život s jeho otcem (r. 1987).

Osobní anamnéza:

Paní V. do svých pěti let vyrůstala v dětském domově. Svoje biologické rodiče nepoznala. Prožívala společně s bratrem šťastné dětství a dospívání. Ve svých 21 letech se zamilovala a brzy otěhotněla. Společně s partnerem se přestěhovali do bytu v blízkém městě, vzdáleném od místa bydliště svých poručníků asi 5 km, který jí poručníci zakoupili. Do jednoho roku věku svého syna žili spořádaný život bez hádek a bez závažných problémů. Otec dítěte pracoval jako dělník v místním podniku, paní V. pobírala rodičovský příspěvek, finanční problémy neměli.

OSPOD je s rodinou v kontaktu od září 2013, kdy bylo PČR zasláno oznámení o události s účastí dítěte. Paní V. na PČR oznámila, že ji doma v bytě při hádce přítel udeřil otevřenou dlaní pravé ruky na levou stranu tváře hlavy. Šetřením hlídky PČR bylo zjištěno, že ke zranění paní V. nedošlo, tudíž nevyhledala lékařské ošetření. U obou rodičů bylo dechovou zkouškou zjištěno požití alkoholu.

Pohovorem pracovnice OSPOD s paní V. bylo zjištěno, že po uložení syna ke spánku si společně s přítelem chtěli udělat „hezky večer“. Při popíjení vodky si však začali vzájemně vyčítat určité záležitosti a tyto vzájemné výčitky přerostly v oboustranné

dohadování, které vyústilo v požďuchování. Paní V. přiznala, že nebyla na přítele zrovna příjemná a dokonce byla ona první, která mu vrazila facku, kterou jí přítel následně vrátil. Na PČR volala z obavy před dalším napadením její osoby. Hlídka PČR přítele paní V. odvezla na služebnu. Protože netušila, že se přítel domů nevrátí, zavolala svému bratrovi, který pro ni a syna přijel a odvezl je do své domácnosti. Domů se se svým synem vrátila následující den a vše si společně s přítelem vyříkali.

Ze strany OSPOD bylo paní V. poskytnuto poradenství dle zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Dále bylo doporučeno, aby se společně s přítelem obrátili v případě potřeby na Poradnu pro rodinu z důvodu pomoci při řešení konfliktů mezi rodiči. Pohovorem s přítelem matky bylo zjištěno, že jsou schopni své partnerské konflikty řešit sami a momentálně nepotřebují pomoc odborného zařízení.

V březnu 2014 bylo na OSPOD doručeno anonymní upozornění na možné zanedbávání péče rodičů o syna J.. Provedeným sociálním šetřením ze strany OSPOD bylo zjištěno, že rodina již nebydlí samostatně, ale u rodičů přítele matky. K přestěhování došlo na základě zjištění, že paní V. byla závislá na drogách. Proto se v rámci rodiny domluvili, že společně vše zvládnou a „mladým“ pomůžou. Paní V. pravidelně docházela k odborné lékařce, se kterou spolupracovala. O syna se řádně starala za pomoci prarodičů.

Paní V. při pohovoru s pracovníci OSPOD přiznala, že po dobu asi tří měsíců měla problémy s drogami-pervitinem. Péči o syna zvládala, necítila se unavená, ba naopak. K anonymnímu oznámení se vyjádřila tak, že se nezakládá na pravdě. Přítel se s ní rozešel na základě zjištění, že je závislá na drogách. Společně se synem se přestěhovala ke svým rodičům. Dále uvedla, že se již ze své drogové závislosti vyléčila a nyní pravidelně navštěvuje odbornou lékařku a řádně podstupuje testy na drogy.

Následnými šetřeními ze strany OSPOD bylo zjištěno, že ze strany rodičů je zajištěna řádná péče o nezl. J., oba rodiče pracovali a po dobu zaměstnání zajišťovali péči o nezletilého prarodiče.

V srpnu 2014 bylo zasláno na OSPOD prostřednictvím PČR oznámení o události s účastí dítěte. Ze strany přítele paní V. došlo k fyzickému napadení ve společné domácnosti nejen její osoby, ale i matky přítele. Ve věci bylo přikročeno k vykázání, kdy přítel paní V. neuposlechl výzvy k následování na oddělení policie a při snaze o nasazení pout, musela PČR použít donucovacích prostředků. Byl vykázán na dobu 10 dnů ze

společného obydlí, čímž se musí zdržovat vstupu do prostoru vymezeného policistou a zdržet se styku a navazování kontaktu s ohroženou osobou.

Při pohovoru s pracovnící OSPOD paní V. uvedla, že v poslední době u nich opět probíhaly hádky, urážky a výhrůžky ze strany jejího přítele a následně došlo i k dalšímu fyzickému napadení, které spočívalo ve vulgárním napadávání, fackování, ranách pěstí, kopáním, strkáním, což si vyžádalo lékařské ošetření. Paní V. se již svého přítele bála, násilí přítele označila za dlouhodobé, opakované a stupňující se. Dále přiznala, že byla svým přítelem napadena v minulosti tak, že ji zlomil nos a bolela ji žebra. Lékařské ošetření však nevyhledala.

Paní V. se společně se synem po posledním incidentu odstěhovala k rodičům a podala návrh na úpravu poměrů k nezl. synovi. K otci svého syna se již nikdy nechce vrátit.

V listopadu 2014 byl přítel paní V. odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání 3 měsíců s podmíněným odkladem a zkušební dobou v trvání 1 roku za přečin výtržnictví podle § 358 odstavce 1 trestního zákoníku.

10 DISKUSE

Za nejvhodnější metodu do praktického šetření domácího násilí byla vybrána kvalitativní metoda případových studií. V závěru praktického šetření se metoda osvědčila jako správně zvolená a to nejen pro získání všech potřebných dat, ale také pro získání dalších informací důležitých k určení především hlavního cíle a závěru.

Z uvedených případových studií bylo získáno dostatečné množství informací pro stanovení závěrů, které není možné zobecnit z důvodu malého vzorku respondentů. Rovněž pro stanovení závěrů byla užita základní data z citované literatury uvedené v teoretické části.

Oblastí zájmu jak v teoretické, tak zejména v praktické části bylo získání informací o možnosti vykázaní agresora ze společného obydlí a impulsu pro zavolání Policie ČR. Dále jsme se zaměřili na průběh domácího násilí a na případné svěření se oběti se svými problémy. Důležitou pozornost jsme zaměřili na vztah dětí k agresorovi a na jejich vnímání domácího násilí. Dále bylo zjišťováno, která z institucí, poskytující pomoc obětem domácího násilí, oběti nejvíce pomohla a v neposlední řadě zájem o zjištění, zda jsou činnosti ze strany OSPOD v případech domácího násilí s přítomností nezletilého dítěte pro oběti domácího násilí dostačující.

10.1 Vyhodnocení a analýza zjištěných údajů

První studie pojednávala příběh paní M. V samém počátku rozhovoru byla znát na paní M. obava a strach něco vykládat. Nedokázala přesně definovat, z čeho konkrétně má strach. Trvalo delší dobu, než se rozvykládala a byla schopná na otázky odpovídat. Nevadilo ji, že má na otázky odpovídat, jen jí trvalo delší dobu, než navázala pocit důvěry v člověka, kterého téměř nezná. Prakticky téměř ve všech lidech ze svého blízkého okolí, po tom co prožila, vidí nepřítel.

Paní M. byla velmi dlouhou dobu odkázána být na své trápení sama a v podstatě si ze začátku nepřipouštěla, že by mohla být i ona obětí domácího násilí. Vinila se ze vzniklých problémů. Nejvíce jí pomohlo poradenství a následná intervence ze strany OSPOD, kdy se projednávalo anonymní oznámení vůči její osobě. V té době si začala uvědomovat, co se doma děje a jediný, kdo mohl anonymní oznámení napsat, mohl být právě její manžel. Z její výpovědi je zřejmé, že stále musela myslet na to, kdo tento anonym napsal. Nejdříve vinila svoji kamarádku, se kterou byla pohádaná, ale čím více o tom přemýšlela, tak došla k závěru, že to mohl být pouze její manžel. O možnosti vykázaní

manžela ze společné domácnosti se dověděla od pracovnice OSPOD, která ji seznámila s možnými formami pomoci v případě domácího násilí. Na základě takto získaných informací se pak již nebála zavolat Policii ČR. Násilí manžela vůči paní M. započalo již v době jejího prvního těhotenství, kdy dostala od manžela facku. Poté byl nějakou dobu klid a manžel se vůči ní choval velice pěkně. Po čase se však událost opakovala, násilí se stupňovalo a přidalo se i násilí ve formě izolace a násilí ekonomické. Se svými problémy se nikomu nesvěřila, protože se styděla. Byla přesvědčená, že by ji to stejně nikdo nevěřil, protože jeho všichni znali jako vzorného manžela a vzorného otce, který se o své děti dobře staral a věnoval se jim s patřičnou péčí. Jezdili společně na výlety, otec děti podporoval ve volnočasových aktivitách, dojížděl s nimi do nedalekého města, kde se věnovali závodně skateboardu. Ze začátku děti svého otce respektovaly, měly ho rády, on jediný jim dokázal něco koupit a postarat se o ně. Dle jejího sdělení pro ni bylo nejhorší, když starší syn na vlastní oči viděl, jak ji manžel drží ve vaně pod vodou. To se nemělo stát, protože poté začalo psychické násilí i vůči němu. Už si ani přesně nepamatuje, jak to manžel synovi vysvětlil. Otec mu odpíral dávat kapesné, zdůvodňoval to špatným prospěchem či chováním syna. Mladší syn byl nejdříve při matce a bratrovi, ale posléze i jeho otec získal na svoji stranu. Paní M. během rozhovoru přiznala, že násilí ze strany manžela trpěla právě kvůli dětem. I když násilí vůči její osobě začalo již v počátku jejich manželství, nepřipouštěla si, že se u nich děje něco neobvyklého. To, že ji manžel udeřil nebo ponížil, připisovala za vinu sama sobě. Připadalo ji normální, že nemůže disponovat svým vlastním příjmem a musí zdůvodňovat, když chce něco koupit a prosit manžela, aby ji peníze za tímto účelem dal. Až později, kdy se násilí stupňovalo a bylo čím dál častější, si uvědomila, že zde není něco v pořádku. Ale bála se někomu zmínit o tom, co se u nich doma děje, protože se za to styděla. Věděla, že vůči okolí působí jako spořádaná rodina a toto její trápení by ji těžko někdo uvěřil.

Přiznala, že se bála opustit společnou domácnost, i když ji to mnohokrát napadlo. Nebyla si jistá, zda by s ní děti chtěly odejít. Domnívala se, že když děti byly malé, nemohly násilí vůči její osobě vnímat. Až později si uvědomila, že si její děti všeho všímají a čím blíže se před nimi toto násilí odehrávalo, tím více je poznamenával tento traumatický zážitek. Oba synové byli zataženi do problémů svých rodičů, byli ovlivňováni jejich názory a celou situací a často byli nástroji jejich komunikace. Celou situací se dětem komplikovaly jejich vzájemné vazby a sourozenecký vztah. Dodnes nedokáže pochopit, že i přesto, že mladší syn byl několikrát svědkem násilí a stál na její straně, tak se dokázal proti ní otočit, uchýlit se na stranu svého otce a dokonce k němu odejít a to i přes to, že se

snažila se svým synem kontakt udržovat. Ze začátku byly kontakty pravidelné, ale později, kdy byl syn ovlivňován otcem, kontakty úplně vymizely. V očích svého syna byla dána do pozice jediného viníka, vytýkal jí, že ona je všeho vina, přestože sama byla těžkou obětí.

Syn T., který společně se svojí matkou prožil velmi těžké chvíle zejména v době, kdy byli s ohledem na dosavadní okolnosti nuceni odejít bydlet do utajeného bydlení, má v současné době psychické problémy. Měl problémy s drogami a pokusil se i o sebevraždu. I přesto, že navázal nový vztah a bydlí u své přítelkyně, tak se stále cítí nepotřebný, neschopný a nikým nemilovaný. Potlačuje v sobě vztek, který si vylívá na své přítelkyni. Školu, na které mu velice záleželo, nedokončil. Má problémy s navazováním přátelství, nedokáže se normálně a smysluplně bavit, nevěří si a cítí se nepotřebný.

Syn F. se zcela matce odcizil. Vyjadřoval se vůči matce svými negativními pocity jako je odmítání, zavrhování, strach či nenávisť, aniž by důvodem bylo chybné chování matky. Uvědomoval si, že byl vždy otcem a jeho rodinnou upřednostňovaný. Svaloval vinu rozvratu rodiny na matku, byl přesvědčený o skutečnosti, že kdyby matka jeho otce poslouchala a dělala to, co on chtěl, tak by se měli všichni dobře. Dle mého názoru byl nezl. F. takto zneužit ve prospěch otce při zdlouhavém boji obou rodičů.

Matka by bez pomoci a podpory sociální pracovnice sama situaci nezvládla. Uvědomuje si, že neměla jinou možnost, než zavolat policii. I když zprvu nebyla z jejich přístupu nadšená, připadalo jí, že ze všeho viní ji a ne manžela. Dnes ví, že takto jednat museli. Bez jejich zásahu by už tady na tomto světě asi nemusela být. Samotný konec rozhovoru byl veden v příjemné a klidné atmosféře. Paní M. není dodnes se svojí situací vyrovnaná, pravidelně musí brát léky a docházet na kontroly k odbornému lékaři. Nevyrovnala se s odmítnutím ze strany jejího mladšího syna, který dal na názor svého otce a zcela se mu podřídil. V současné době je paní M. s manželem již rozvedená, změnila si své příjmení na příjmení za svobodna. Žije sama na městské ubytovně, pobírá invalidní důchod, který jí byl přiznán z důvodu jejího vážného psychického stavu. Vídá se občas se svým starším synem, který žije u své přítelkyně mimo místo bydliště. Svému mladšímu synovi a bývalému manželovi se raději obloukem vyhýbá.

Následek domácího násilí je pro paní M. přímo katastrofální. Ztratila vše, na čemž jí záleželo. Přišla o svoji rodinu, kterou budovala a na které si velice zakládala a o syna, který ji úplně odepsal. Není schopen ji ani pozdravit, raději se jí vyhne obloukem, než aby ji potkal. Také přišla o práci, kterou není schopna, s ohledem na svůj zdravotní stav, vykonávat.

Druhá studie pojednávála příběh paní L. I přesto, že její příběh je téměř čerstvý, od samého počátku rozhovoru působila paní L. vyrovnaně, usmívala se a neměla žádný problém otevřeně mluvit o svém příběhu a odpovídat na otázky. Jediné s čím hlavně nyní bojuje, je stud při představě, co si o nich můžou myslet lidé z nejbližšího okolí.

Paní L. uvedla, že se o možnosti vykázaní manžela ze společného obydlí dozvěděla od Policie ČR. Bylo to v době, kdy docházelo vůči její osobě k násilí ze strany manžela, ale nikdy k jeho vykázaní nedošlo. Tehdy stačila domluva ze strany PČR. Při jednom takovémto zásahu byla příslušníkem PČR poučena o institutu vykázaní, kterého využila při opětovném napadení manželem. Hlavním impulsem pro zavolání PČR a následného vykázaní byla přítomnost incidentu jejich nezl. dcery. Z její výpovědi vyplynulo, že se několikrát stalo, že se napila společně s manželem. Bránila se tomu, ale některé situace již nedokázala zvládnout, nevěděla, jak dál. Byla nešťastná, když často neměly se svou dcerou finanční prostředky ani na základní potraviny. Velice často nemohla své dceři zakoupit ani to, co by nutně potřebovala. Manžel nechodil do práce, protože se mu nechtělo. To bylo pro ni hlavním důvodem k tomu, že sáhla po láhvi tvrdého alkoholu i za cenu, že by si na ni měla půjčit. Uvědomovala si, že nebylo dobré, když byla dcera doma, chtěla tomu zabránit, ale někdy to nebylo možné. Bylo pro ni nepříjemné, když dcera plakala a ptala se jí, co to dělá, proč tu vodku pije, když je jí potom špatně. Nedokázala jí v tu chvíli odpovědět. Potom jí to moc mrzelo a dceři se omlouvala. K fyzickému a psychickému násilí ze strany manžela docházelo vůči paní L. skrytě, nepravidelně a v intervalech asi dvou měsíců. Fyzické útoky spočívaly ve fackování, chycení pod krkem a ve slovním napadání. Nejprve tak bylo konáno pod vlivem a později i bez vlivu požití alkoholu agresorem. Násilí se stupňovalo. O násilí ze strany manžela se paní L. svěřila své kamarádce, ale nepřála si, aby o tom někde mluvila, protože se za to styděla. Nejhorší situací pro ni byla ta, když se vrátila dcera K. od prarodičů a tchán se jí ptal, co se u nich děje, že jim K. vyprávěla, že tatínek maminku držel pod krkem a nadával jí. Cítila se hrozně, styděla se tak, že by nejraději utekla a nikdy se nevrátila. V tu chvíli se domnívala, že ji bude tchán za vše vinit a bránit svého syna, ale nebylo tomu tak. Vyslechl ji, řekl svůj názor a slíbil, že si se svým synem promluví. Tehdy jí to moc pomohlo a z manželova chování bylo zřejmé, že učinil tak, jak slíbil. Přes všechno, čemu byla nezl. K. přítomna má svého otce ráda, mají vzájemně pěkný vztah. Vzhledem ke svému věku si neuvědomuje následky domácího násilí i přesto, že vše velice vnímá, je zvědavá, své zážitky vypráví ve školce. Paní L. se učitelka ve školce ptala, jestli se u nich něco neděje, protože nezl. K. vykládá dětem, že se maminka s tatínkem hádá, někdy se i udeří a tatínek mamince nadává.

Potom přijde dědeček, odvede ji, a když se vrátí domů, tak se maminka s tatínkem zase smějí a mají ji rádi. Bylo pro ni těžké si to vysvětlit a hlavně nepochopitelné.

Paní L. nejvíce pomohla informace o vykázání agresora ze společného obydlí od Policie ČR a následná intervence OSPOD. Paní L. je velmi sebevědomá, chce dosáhnout svého cíle, bojuje všemi možnými způsoby za zachování rodiny. Útoky vůči své osobě dávala do souvislosti s psychickou nevyrovnaností manžela, který velmi často silně prožívá jejich neuspokojivou finanční situaci, ale i přesto nedokáže překonat svoji „nechuť“ k práci. I přes prožité násilí ze strany manžela se dokázala ke všemu správně postavit. Společně s manželem oba podstupují konzultace u odborných lékařů a rovněž rodinou terapii v Poradně pro rodinu. Důležité je, že si společně s manželem uvědomují, co všechno dělají špatně, a tato cesta nikam nevede. Chtějí vše zlepšit a žít spokojeným rodinným životem.

Třetí studie pojednávala příběh paní S. Během rozhovoru bylo na paní S. znát, že má celou záležitost v živé paměti a nemluví se jí dobře o tom, co bylo. Obavy zakrývala častým úsměvem na svého půlročního syna, kterého měla u sebe. Z její výpovědi vyplynulo, že je ráda, že je všechno za nimi, i když to nebylo vůbec jednoduché. Nyní je šťastná, i když to tak možná na první pohled nevypadá.

Paní S. se o možnosti vykázání dověděla od Policie ČR, když jim volala a žádala je o pomoc při napadení jejím manželem. Když tehdy policie přijela a řekli jí, že manžela vykážou ze společného obydlí, neboť jsou splněny podmínky pro vykázání násilné osoby, bránila se tomu. Nechtěla, aby byl vykázán, pouze potřebovala, aby jí pomohli např. tím, že mu domluví. Možná by ani k vykázání nedošlo, ale její manžel se cítil velmi uraženě, poníženě a vlastně odešel sám. Chtěla mu vše vysvětlit, ale nechtěl se s ní bavit. Nedokázal jí to odpustit, stále se k tomu vracel a některé hádky a rozepře byly právě kvůli tomu. Z výpovědi paní S. je patrné, že většina jejich rozepří a neshod byla kvůli řešení banálních problémů, kdy ani jeden z nich nechtěl ze svého názoru ustoupit. K fyzickému násilí ze strany manžela začalo docházet po jejich přestěhování se do společného domu. Když bydleli u rodičů paní S., neměli příležitost se hádat. Nejdříve útoky spočívaly ve fackování a kopání. Později však fyzické útoky narůstaly na intenzitě. Během hovoru přiznala, že je pravda, že jí manžel občas uštedřil políček nebo do ní kopal, ale nikdy to nebylo bezdůvodně. Vždy se to odehrálo po situaci, že nechtěla ustoupit ze svého názoru. Manžel chytl amok, řval na ni, dal jí facku, a když upadla, tak do ní i kopal. Byl velice vzteklý. Když se spolu o tom následně bavili, říkal, že to není možné, že takový není. Paní S. se se

svými problémy svěřila sestře, která ji žádala, aby vše nahlásila na PČR. Věděla téměř vše, od malička si všechno říkaly. Ze začátku jí nevěřila, protože zná jejího manžela jako vzorného otce a živitele rodiny. Teď si uvědomuje, že ji měla poslechnout, když ji posílala k psychologovi nebo na OSPOD. Myslela to s ní dobře, chtěla jí pomoci. Poslední napadení, které nebylo dle slov p. S. až tak strašné, nahlásila na PČR z důvodu, že se to dělo záměrně před synem. Syn násilí mezi rodiči nevnímá, ptá se jí, kdy se tatínek vrátí domů. Mají mezi sebou pěkný vztah, protože otec synovi neublíží a dle možností se mu věnuje. Z výpovědi paní S. je zřejmé, že syn je na svém otci hodně závislý. Jako řidič dálkové dopravy je doma velmi málo. Se synem si během cesty volá, syn se na něho vždy velmi těší. Je u nich zažitým pravidlem, že otec synovi vždy z cesty něco doveze a tím si ho získává na svoji stranu. Nevadí jí to, je ráda, když je syn šťastný a s tátou si rozumí. To je také tím hlavním důvodem, proč nechtěla manžela opustit. Následky násilí otce vůči jeho matce jejich syn sice nevnímá, ale odráželo se to v jeho chování, kdy vzhledem k jeho osobním zážitkům v souvislosti s násilím v rodině, byl ve školce k dětem občas agresivní. Když se jí učitelka ve školce ptala, jestli je u nich doma všechno v pořádku, paní S. netušila, proč se ptá. Po sdělení, že se J. chová občas agresivně vůči ostatním dětem a někdy je i kousne, musela však říci pravdu. Byla ráda za upozornění a doma si všichni společně promluvili. Nejvíce jim ale pomohla paní psycholožka ve Středisku sociální prevence, kde se synem docházela.

Při řešení tíživé situace paní S. pomohla intervence OSPOD a konání případové konference, která splnila její očekávání, a to zejména poskytnutým poradenstvím ve věci dalšího postupu, společným řešením jejich problému za přítomnosti odborníků a sjednáním schůzky v Rodinné poradně při Středisku sociální prevence v Olomouci. Od návštěvy rodinné poradny již nedocházelo k fyzickému napadání ze strany manžela, pouze někdy mezi manželi docházelo k běžné hádce.

Správnou intervencí a hlavně vůlí obou manželů bylo docíleno zachování rodiny zejména s ohledem na nezl. děti. V současné době žijí spořádaně jako rodina a společně vychovávají dva syny. Po konzultaci v Poradně pro rodinu při Středisku sociální prevence v Olomouci jsou schopni své banální problémy řešit. Ne sice vždy v klidu, ale hlavně bez použití násilí.

Čtvrtá studie pojednávala příběh paní P. Od samého počátku paní P. působila dojmem vyrovnaného člověka, kterého nemohlo potkat nic špatného. Když však začala popisovat svůj příběh, byly na ní znát silné emoce z osobně prožitého traumatu.

O možnosti vykázaní manžela ze společného obydlí se dověděla od sociální pracovnice OSPOD v rámci poradenství, kdy se jí se svým problémem svěřila. Předtím to nikomu neřekla a chtěla to nikterak řešit. Impulsem pro zavolání PČR bylo opětovné fyzické napadení její osoby manželem. K fyzickému i psychickému násilí, ve formě slovního vulgárního urážení, začalo docházet v roce 2009, kdy manžel na paní P. bezdůvodně žárlil, nadával jí, ponižoval a vyčítal jí, že se chodí bavit do společnosti. Z výpovědi paní P. je zřejmé, že vše, co udělala, bylo špatně i přesto, že se moc snažila. Manžel ji často sprostě nadával, říkal, proč „čumí tak blbě, proč je tak blbá, říkal o ní, že je kurva a štetka“. Vadilo jí, že když se mu vzeprěla a nesplnila některé jeho požadavky, tak se někdy uvolňoval tím, že si vyléval svou zlost na dětech. Naštěstí to nebylo tak časté a většinou to odnesla ona. Děti mají svého otce rády, i přes některé strasti s otcem vychází. Nejstarší zletilý syn, který o všem věděl, matku vůči otci vždy bránil. Děti stojí při své matce, která jim v žádném případě nebrání, aby se s otcem stýkaly. Snažila se, aby děti násilí vůči její osobě vnímaly co nejméně. Uvědomovala si, že domácí násilí zanechává ošklivé vzpomínky nejen na její osobě, ale především i na dětech. Čím blíže k dětem se násilí odehrává, tím více je tento traumatizující zážitek poznamenává. A to nemusí slyšet hádky nebo být přímo svědky násilí, mnohdy jen stačí, že vnímají změny chování rodičů. V případě domácího násilí paní P. se zcela potvrdil jeden ze znaků agresora uvedený v teoretické části, kdy bylo zmíněno, že se agresor chová před zraky ostatních nebo cizích lidí slušně a nikdo by neřekl, že se jedná ve své podstatě o tyрана. Jedná se o projev zcela typický pro agresora, proto je na domácím násilí nejhorší to, že je těžko odhalitelné navenek. Oběť je tedy v takovém uzavřeném bludném kruhu. Paní P. se vyjádřila, že se nemohla nikomu svěřit se svým trápením, protože by ji nikdo stejně nevěřil. Před ostatními lidmi, hlavně sousedy, se její manžel tvářil jako by bylo vše v pořádku. Mnohdy se nemohla se na nikoho ani usmát. Když tak učinila, hned věděla, že bude zle. Po zaklapnutí dveří u nich doma byl její manžel jako vyměněný. Neuměla si s tím poradit, stále měla na mysli, že je to dobrý táta a hlavně živitel rodiny. Nedokázala si představit, že od manžela s dětmi odejde, bála se, že je sama nedokáže finančně zabezpečit. Přiznala, že byla se svojí situací smířená. Vyčítala si, že společné soužití s manželem neukončila již po prvním útoku vůči její osobě. Věřila jeho slibům i po prvním vykázaní, kdy již podala k soudu návrh na úpravu práv a povinností k dětem, ale návrh pak vzala zpět. Je zřejmé, že kdyby znovu manželovi neuvěřila, mohla mít klid a s dětmi žít poklidný život. Měl nad ní převahu, stále mu věřila, že se vše urovná a nedokázala odhadnout, co už je moc a co už je nesnesitelné. Stupňování a intenzita jsou typickými projevy domácího násilí. Každá oběť domácího

násilí si však hranici určuje sama. Musí pak přijít nějaký okamžik, impuls, který oběť probudí, ta procitne a řekne dost. Tento okamžik naštěstí pro paní P. přišel v době, kdy se musela s dětmi zamknout v jejich pokoji. Při čekání na policii si tuto hranici uvědomila a řekla si, že už to dále nemůže takto snášet a tolerovat. Paní P. nejvíce pomohla následná intervence OSPOD a poradenství prostřednictvím IC Olomouc. I přes možnost prodloužení vykazání paní P. návrh nepodala, chtěla soužití s manželem vyřešit co nejrychleji, nechtěla, aby děti zůstávaly v napětí a v nejistotě, co bude dál. S mladšími syny se odstěhovala ke své matce a podala návrh na úpravu práv a povinností k nezl. dětem a návrh na rozvod manželství k OS v Šumperku. Intervence OSPOD a IC byla dle jejího očekávání, na základě poskytnutého poradenství a uskutečněných společných jednání na oddělení SPOD. Soudní jednání proběhlo poměrně v klidu a bez problému. Z výpovědi paní P. vyplynulo, že ji nejvíce pomohla sociální pracovnice, která jí otevřela oči, poskytla poradenství a ona se konečně dokázala sama rozhodnout. Ničeho nelituje. Děti mají se svým otcem pěkný vztah. Stále jenom doufá, že si svoje zkušenosti neponesou dále do života. Těžko se vyrovnává s rozhodnutím svého nejstaršího syna, který se rozhodl zůstat se svým otcem. I přesto je nyní její život plný radostí. Dokázala překonat výčitky, které zpočátku vůči manželovi měla, odpoutat se od něho a vrátit se do života bez strachu a bez obav.

Poslední pátá studie pojednávala příběh paní V. Paní V. je velice mladá žena, která se nedokázala vyrovnat se situací, která ji postihla. Je ostýchavá, plachá, je na ní znát, co ji postihlo. Při rozhovoru se stále ohlížela, měla strach.

Paní V. si zpočátku vůbec neuvědomovala, že útoky ze strany přítele mohou mít ráz domácího násilí. Když poprvé volala na policii, tak ani nevěděla, proč to dělá, chtěla prý přítele jenom naštvat. Reagovala na situaci, kdy spolu trávili hezký večer a trochu popíjeli. Syn spal v dětském pokoji. Začali se hádat, pamatuje si, že dala příteli facku, kterou jí vrátil. Nečekala to, byla naštvaná, a proto volala na policii. Policie incident oznámila na OSPOD, ale v podstatě nebylo co řešit, bylo to vzájemné, nechtěli, aby se o ně někdo zajímal, nechtěli nic řešit.

Z jejího sdělení vyplynulo, že se s přítelem hádali čím dál víc, začal jí vyčítat, že je v domácnosti, nechodí do práce a on se musí o všechno starat. Když se to nedalo vydržet, utíkala z domu a narazila na někoho, kdo jí dokázal pomoci. Vzala si drogu-pervitin. Teď ví, že to byla chyba, ale cítila se po tom moc fajn, všechno zvládala a necítila se vůbec unavená. Přítel na to přišel. Pohádali se a paní V. odešla se synem k rodičům. Ani ne po týdně si pro ně přijel. Chtěl, aby se k němu vrátili, ale dal si podmínku, že se všichni

odstěhují k jeho rodičům. Paní V. se bála, že by přišla o syna. Vinila se z problémů, domnívala se, že musí trpět za to, co udělala a proto přistoupila na podmínku přítele. Netušila však, že se bude násilí opakovat a hlavně stupňovat. Byla ráda, že jí rodina nabídla pomoc, sama by totiž svou závislost těžko zvládla. Domluvili ji odbornou lékařku, ke které stále dochází. Domnívá se, že by se nikdo nic nedověděl, kdyby sociálka nedostala anonymní oznámení. Dokonce si je téměř jistá osobou, která anonym napsala. K anonymnímu oznámení se vyjádřila, že se nezakládá na pravdě. Zmínila, že nepopírá svoji závislost, ale o syna se vždy dokázala postarat. Je hrozné, že se jí někdo chtěl přes něho mstít. Vždyť je pro ni to nejcennější na světě, co má. Přítel jí nedokázal odpustit závislost, i když ji s pomocí odborníků zvládla. Začal ji napadat. Nejdříve slovně a potom i fyzicky a proto zavolala policii. Poradenstvím ze strany OSPOD se dověděla informace o možnosti pomoci v případech domácího násilí. S násilím vůči její osobě se nikomu nesvěřila. Vyjádřila se, že to neměla komu říci. Všichni, včetně jejich rodičů, viděli problém na její straně. Jednou se pokusila rodičům něco naznačit, ale dostala se jí odpověď, ať si nevymýšlí, že má být ráda, jak to všechno dopadlo. Při prvních napadeních ze strany přítele PČR nevolala, později již však pomoc ze strany PČR vyhledala. Násilí ze strany přítele bylo stupňující, domnívala se, že se to nebude opakovat, vždy se jí omlouval za to, co udělal, že jí ublížil. Také byla přesvědčena o tom, že když je syn tak malý, nemůže násilí vůči její osobě vnímat a nedokáže posoudit následky domácího násilí. Je zřejmé, že syn má svého otce rád a nebojí se ho. Tato vazba je oboustranná. Nikdy nebránila a nebude bránit, aby se přítel se svým synem stýkal. Informace o domácím násilí se dověděla pouze od pracovnice OSPOD a následně od Policie ČR. Byla ráda za poradenství OSPOD, které považuje za dostatečné. Bez pomoci pracovnice OSPOD by situaci sama nezvládla a nevěděla by, co má dělat. Svěřila se, že při prvním jednání na OSPOD považovala informace od sociální pracovnice o možnosti vykazání za zbytečné a přehnané. Dnes je ráda, že věděla, co má dělat.

V době rozhovoru byla paní V. od přítele odloučena teprve krátce. Stále se jí snaží kontaktovat, omlouvá se jí. Je ráda za to, že dokázala společné soužití ukončit, ale na druhou stranu stále vnitřně bojuje s otázkou, zda se k němu nemá vrátit.

Činnosti sociálně – právní ochrany dětí

Vzhledem k tomu, že bakalářská práce se zabývá především činnostmi OSPOD v případech domácího násilí, považuji za nutné uvést v jakých situacích je schopen

OSPOD jednat. Pro přehlednost budou uvedeny činnosti souhrnně ze všech kazuistik, v případě jiných informací bude blíže specifikováno, k jaké kazuistice se vztahují.

Jak bylo zmíněno v teoretické části, činnosti OSPOD jsou konány v zájmu nezletilého dítěte, aby nedošlo k ohrožení jeho příznivého citového, rozumového a mravního vývoje.

Při všech uvedených kazuistikách probíhalo **jednání na úřadě**, při kterých byly sepsány protokoly nebo záznamy z jednání s rodiči a taktéž prováděny pohovory s nezletilými dětmi se zaměřením na aktuální situaci v rodině a zjištění názoru nezletilého dítěte.

S ohledem na problematiku domácího násilí byli rodiče motivováni ke **spolupráci s odborníky** z oblasti domácího násilí, byla jim doporučována spolupráce s pracovníky IC a s psychologem. Vzhledem k psychickému stavu vzniklého z domácího násilí, byla i pro nezletilé děti doporučována psychologická pomoc. Zároveň bylo ze strany OSPOD poskytnuto sociální poradenství o způsobech řešení, zvládnání nebo kompenzace obtížné sociální situace v oblasti vykázaní, podání návrhu na úpravu práv a povinností k nezletilým dětem, rozvodu a úpravy styku rodiče s nezletilými dětmi. U kazuistiky č. 2 byli rodiče směřováni ke spolupráci s odborníky z důvodu závislosti na alkoholu, u kazuistiky č. 5 pak s odborníky z důvodu drogové závislosti. V rámci jednání byli všichni rodiče seznámeni s možnými riziky v případě jejich nespolupráce s OSPOD.

Další činností OSPOD, která byla v uvedených případech praktikována byla metoda **sociálního šetření** v rodině. Ta byla realizována v místě bydliště, kde se rodina s dítětem zdržovala. Intervaly šetření byly odvislé od aktuální situace, zpravidla byla příslušná šetření prováděna jednorázově neohlášeně za účelem zmapování situace. V kazuistice č. 2 byla šetření v rodině realizována zpočátku tři dny po sobě jdoucí, poté každý týden a následně jednou za měsíc.

Dle § 53 zákona o sociálně-právní ochraně dětí byly ze strany OSPOD zasílány žádosti o podání zprávy **ze školských zařízení**. Ani v jednom případě nebylo zjištěno žádné pochybení či zanedbání řádné péče o dítě. U kazuistiky č. 3 byl OSPOD upozorněn na agresivní chování nezletilého v podobě kousání jiných dětí. Na základě této zprávy byla matce prostřednictvím OSPOD domluvena psychologická pomoc při Středisku sociální prevence v Olomouci se zaměřením na zpracování zážitků a situací, kterým byl nezletilý vystaven.

Pro zjištění informací o případném zanedbávání dítěte, o jeho vývoji a spolupráci s rodiči byly vyžádány dle § 53 zákona o sociálně-právní ochraně dětí **zprávy pediatrů**. V žádném případě nebylo zjištěno zanedbávání péče o dítě. U kazuistiky č. 5 byl OSPOD pediatrem upozorněn na opožděný vývoj řeči nezletilého dítěte, což vedlo k následným krokům OSPOD k zajištění řádného vývoje dítěte.

Jak bylo uvedeno v teoretické části o institutu vykázání, který umožňuje policii v případě domácího násilí vykázat agresora ze společné domácnosti s přítomností nezletilého dítěte, je OSPOD ve **spolupráci s Policií ČR**. U všech kazuistik byl OSPOD policií vyrozuměn a byla žádána přítomnost pracovníka OSPOD. U kazuistiky č. 1, 2 a 3 byl OSPOD kontaktován v rámci **výkonu pohotovostní služby**. U kazuistiky č. 2 byla situace řešena dočasným svěřením nezletilé do péče prarodičů.

V rámci **spolupráce s organizacemi** zabývajícími se problematikou domácího násilí v kazuistice č. 1 OSPOD dojednal umístění matky s nezletilým dítětem do Psychosociálního centra Acorus. Jedná se o utajené bydlení. Byla dojednána podpora a pomoc při řešení problémů týkající se domácího násilí, pomoc při stabilizaci tíživé životní situace, právní a psychologická pomoc. Na základě cíle individuálního plánu ochrany dítěte v kazuistice č. 2 a 3 byla rodičům dojednána návštěva Poradny pro rodinu při Středisku sociální prevence v Olomouci. V rámci spolupráce s odborným lékařem v oblasti závislosti byla ze strany OSPOD konzultována odborná doporučení a možné další postupy u kazuistiky č. 2.

Při řešení problematiky domácího násilí je OSPOD ve **spolupráci s rodinnými příslušníky**, kdy je využívána jejich pomoc. Spoluprací s OSPOD bylo zejména v kazuistice č. 2 a 5 předejito okamžitému umístění dítěte do zařízení vyžadující okamžitou pomoc nebo řešení pěstounské péče na přechodnou dobu, případně svěřením dítěte do ústavní péče.

Z důvodu vyhrcoené situací v kazuistice č. 1, kdy se matka obávala únosu dětí, a vyjádření dětí, že mají z otce strach a nechtějí se s ním vidět, byl vzniklý stav řešen sepsáním návrhu na vydání předběžného opatření o svěřením dětí do péče matky.

Ve všech případech bylo ze strany OSPOD **apelováno na rodiče**, aby si uvědomili, že dětem by mělo být zajištěno klidné rodinné prostředí, kdy dítě jako svědek domácího násilí, a to i když není přímo očitým svědkem, je vážně ohroženo na příznivém citovém, rozumovém a mravním vývoji. To se může projevat zejména v podobě traumatizace

dítěte, ve zhoršeném chování, v potížích s navazováním partnerských vztahů v dospělosti a také v přenosu násilných vzorců chování na své případné budoucí potomky.

OSPOD ve všech případech domácího násilí pracoval s oběma rodiči v roli tzv. mediátora sporu o dítě, neboť sociální pracovník musí pracovat na rozdíl od IC, které pracuje pouze s obětí domácího násilí, s celým rodinným systémem.

V kazuistice č. 2 bylo ze strany OSPOD zvažováno uložení **výchovného opatření**. OSPOD může sám přistoupit k uložení výchovného opatření, zejména k uložení napomenutí rodiči nebo jiné osobě narušující řádnou výchovu dítěte, nebo se může s patřičným návrhem nebo podnětem v zájmu ochrany dítěte obrátit na soud. Výchovné opatření ve formě napomenutí může být užito jak vůči násilné osobě, tak vůči ohroženému rodiči, pokud osoba ohrožená věci neřeší a tím se spolupodílí na psychickém týrání dítěte.

V rámci soudního jednání při úpravě poměrů k nezl. dětem byl v kazuistice č. 4 OSPOD ustanoven dle § § 469 odst. 1 a 2 zákona č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních **opatrovníkem** dětí, který během soudního řízení zastupuje a hájí zájmy nezl. dítěte. Role kolizního opatrovníka je velice zodpovědná, někdy až tíživá, s ohledem na zajištění naplnění potřeb nezl. dítěte.

Na základě provedeného vyhodnocení se závěrem, že se jedná o dítě vymezené v §6 zákona o SPOD, bylo ze strany OSPOD provedeno ve všech případech **podrobné vyhodnocení potřeb dítěte a vypracován Individuální plán ochrany dítěte**.

V kazuistice č. 3 byla realizována **případová konference**, neboť bylo nutné získat názor odborníků, jak nejlépe řešit spory rodičů a jak motivovat rodiče k další spolupráci při řešení jejich situace. Metodické doporučení MPSV vysvětluje případovou konferenci jako *„odbornou diskuzi zainteresovaných subjektů nad konkrétním případem ohroženého dítěte nebo jeho rodiny; účelem je rychlé a úplné vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny s cílem nalézt optimální řešení“* (Metodické doporučení MPSV č. 2/2010).

Souhrnně lze říci, že z uvedených případových studií vyplývá, že sociální práce vykazovala postupy potřebné ke schopnosti rodičů zajišťovat péči o nezletilé děti. Bylo potřeba ze strany OSPOD provádět šetření v rodině, poskytovat poradenství v oblasti domácího násilí a úpravy práv a povinností k nezl. dětem a podávat návrhy k soudu. S ohledem na problematiku domácího násilí byli rodiče směřováni ke spolupráci s intervenčním centrem, Policí ČR, doporučována byla spolupráce s odbornými lékaři a

neziskovými organizacemi. Ze spisů Om bylo potvrzeno, že je potřeba k rozhodování o dalších postupech OSPOD zjištění informací z více zdrojů. Žádanými zprávami ze školských zařízení byla zjišťována možná zanedbání péče o děti, neboť děti při denním pobytu ve školských zařízeních jsou ve velmi úzkém kontaktu s pedagogy. Zdrojem informací o možném zanedbání péče o dítě je taktéž zpráva od pediatra a to zvláště u malých dětí, které nedochází do školských zařízení. Během dlouhodobé sociální práce byly rodinám poskytovány různé formy pomoci, motivace a spolupráce. V případě nespolupráce rodičů s OSPOD byli rodiče upozorňováni na větší rizika ohrožení pro děti a možnosti uložení výchovných opatření. Pro předejití okamžitému umístění dítěte do zařízení vyžadující okamžitou pomoc byla nutná spolupráce s rodinnými příslušníky. Na základě vyhodnocení, že se jednalo o ohrožené děti, musela být provedena podrobná vyhodnocení potřeb dítěte a vypracovány Individuální plány ochrany dítěte.

10.2 Hodnocení získaných dat

Hlavním záměrem bakalářské práce bylo zjištění, zda jsou činnosti ze strany OSPOD v případech domácího násilí s přítomností nezletilého dítěte pro oběti domácího násilí dostačující.

Vzhledem k tomu, že ve všech případových studiích byla nutná spolupráce nejčastěji s Policií ČR a pomáhajícími institucemi zabývajícími se problematikou domácího násilí, je tedy zřejmé, že pouze činnosti OSPOD nejsou v případech řešení domácího násilí dostačující.

Na základě uvedených případových studií byly dále objasněny i odpovědi na stanovené dílčí cíle.

Od koho získala oběť informace o možnosti vykázaní a co bylo u oběti impulsem pro zavolání Policie ČR?

V teoretické části bylo zmíněno, že pomáhajícími institucemi v případech domácího násilí jsou mimo jiné organizace i Policie ČR a OSPOD. Informace získané prostřednictvím poradenství OSPOD nebo poučením ze strany Policie ČR byly impulsem pro její zavolání. Zmíněná teorie se potvrdila u všech zmíněných případových studií.

Teorie podobnosti získání informací o vykázaní a impulsu pro zavolání PČR může být na daném vzorku potvrzena, všechny oběti využili možnosti zavolání PČR na základě poradenství OSPOD a poučení PČR.

Svěřila se někomu oběť domácího násilí již dříve se svými problémy?

Z teoretické části je zřejmé, že se oběti domácího násilí se svými problémy většinou nikomu nesvěřují. Tato teorie se potvrdila u případových studií č. 1,4 a 5.

Je tomu tak proto, že se oběť za násilí stydí, viní se ze vzniklých problémů a domnívá se, že by jí stejně nikdo neuvěřil. Uvedená teorie na daném vzorku nemůže být potvrzena ani vyvrácena, a to proto, že u dvou případů se podobnosti s teorií neprojeví, oběť se se svými problémy svěřila. Proto nelze přesně diagnostikovat, zda se oběť domácího násilí se svými problémy někomu svěřuje.

Jak vykazání vnímaly děti a jaký je jejich vztah k agresorovi?

Z teoretické části vyplývá, že děti jako svědci domácího násilí mají k agresorovi negativní vztah. Tato teorie se potvrdila pouze u případové studie č. 1.

Na daném vzorku můžeme vyhodnotit, že pokud dítě není pravidelně přítomno domácímu násilí a jedná se o malé dítě, následky vůči jeho osobě jsou menší, než u ostatních dětí. Malé děti nedokáží s ohledem na svůj věk posoudit důsledky domácího násilí. Starší děti, které situaci dokáží lépe posoudit, se agresora bojí a oběti se zastávají. Na uvedeném vzorku můžeme teorii vyvrátit, i když ne však úplně jednoznačně.

Která instituce oběti nejvíce pomohla při řešení domácího násilí?

Z teoretické části vyplývá, že pomáhajícími institucemi v případech domácího násilí je Policie ČR, OSPOD, intervenční centra, ROSA, Bílý kruh bezpečí, ACORUS, DONA linka, občanské poradny, linky důvěry atd. Tato teorie se nám opět potvrdila u všech zmíněných případových studií. Uvedená teorie na předkládaném vzorku, že mezi pomáhající instituce při řešení domácího násilí patří Policie ČR, IC a OSPOD, může být jednoznačně potvrzena.

Při zkoumání byly zjištěny skutečnosti objasňující hlavní cíl i dílčí cíle práce a to:

V případech domácího násilí s přítomností nezpl. dítěte je obětem poskytováno poradenství a následná intervence prostřednictvím OSPOD, která je dle obětí domácího násilí dostatečná a dle jejich očekávání, ale k řešení problematiky domácího násilí zcela nepostačuje. Prokázalo se, že při vykazání agresora ze společného obydlí je zapotřebí spolupráce Policie ČR a následné pomoci Intervenčního centra. Tato teorie nebyla potvrzena, ale ani vyvrácena.

Informace o možnosti vykázání agresora ze společného obydlí může oběť získat od pomáhajících institucí, mimo jiné i z poučení Policie ČR nebo na základě poradenství OSPOD, které byly rovněž impulsem pro zavolání Policie ČR. Zajímavá byla reakce na vykázání jedné z obětí, která nechtěla, aby došlo k vykázání manžela. Chtěla pouze, aby mu bylo ze strany policie domluveno. Tato teorie byla potvrzena.

Z případových studií vyplynuly dva odlišné názory na svěřením se oběti se svými problémy. Převážně se nesvěřují zejména z důvodu studu, viní se ze vzniklých problémů a jsou přesvědčeni, že jim stejně nikdo nemůže pomoci a nikdo by jim nevěřil. Ve dvou případech se oběti se svými problémy svěřily, ale zároveň si nepřály, aby se o tom někdo dověděl. Tato teorie nemůže být na daném vzorku potvrzena ani vyvrácena.

Děti jako svědci domácího násilí na základě teorie mají převážně k agresorovi negativní vztah. V případě našeho vzorku tato teorie nebyla potvrzena, ba naopak byla vyvrácena vyjádřením většiny obětí, že je sice domácí násilí pro děti stresující, zatěžující, ale zároveň nepopíraly kladný vztah agresorů ke svým dětem. Záleží ovšem na mnoha faktorech, které vztah ovlivňují. Můžeme vyhodnotit, že pokud dítě není pravidelně přítomno domácímu násilí a jedná se o malé dítě, následky vůči jeho osobě jsou menší, než u ostatních dětí. Malé děti nedokážou s ohledem na svůj věk posoudit důsledky domácího násilí. Starší děti, které situaci dokážou posoudit, se agresora bojí a zastávají se oběti.

Mezi aktivně pomáhající instituce v případech domácího násilí patří Policie ČR, OSPOD, intervenční centra, ROSA, Bílý kruh bezpečí, ACORUS, DONA linka, občanské poradny, linky důvěry atd. Tato teorie byla potvrzena.

Závěrečné zhodnocení je platné pouze pro námi uvedený vzorek případových studií, proto není možné zjištěné výsledky považovat za směrodatné a určující.

ZÁVĚR

Důvodem této bakalářské práce bylo především zpracování problematiky sociálně-právní ochrany dětí v návaznosti na problém domácího násilí a přiblížení úlohy sociálního pracovníka, který vykonává ochranu dítěte, které je ohrožené v případech domácího násilí. Domácí násilí je stále diskutovaným tématem a i přesto, že se vyskytuje v početnějších frekvencích, zůstává málo kontrolovatelné a podceňované z ohledu důležitosti. Se záležitostmi domácího násilí se prakticky můžeme setkat velmi často, ale zůstává otázkou, zda se s ní vůbec setkat chceme. Neboť jak je všeobecně známé, pokud se nás to netýká, tak nás to nezajímá. Jedním z charakteristických rysů domácího násilí je skutečnost, že z důvodu dlouhodobosti a různosti násilných aktů, se stává součástí běžného života a oběti si chování agresora vysvětlují tím, že to tak asi mělo být. Informace o domácím násilí se mnohdy dozvídáme z médií nebo od lidí, kterých se domácí násilí osobně dotýká. Z takto získaných informací dokážeme vyjasnit mnoho úvah a tím můžeme vypomoci lidem, kterých se to týká, a nedokáží si sami vyhodnotit, zda se v jejich případech opravdu jedná o domácí násilí nebo ne. Výhodou řešení případů domácího násilí je nemalé množství publikací, které nám vypomáhají získat informace o podstatných poznatecích od znalců z oboru. Nejednou se stane, že se znalecké poznatky velmi odlišují od informací osob, kterých se osobně domácí násilí dotýká.

Cílem teoretické části bakalářské práce bylo rozpracování informací získaných prostudováním odborné literatury zabývající se sociálně-právní ochranou dětí a problematikou domácího násilí. Práce sociálních pracovníků není lehká, neexistuje jednotnost pracovního postupu při řešení vzniklých situací. Výkon sociálně-právní ochrany dětí je závislý na různých aspektech, ale na prvním místě musí být vždy zájem dítěte s přihlédnutím k jeho potřebám a sociálnímu prostředí. Samotný postup je ovlivněn nejen osobností sociálního pracovníka, ale i jeho schopnostmi a možnostmi, kterými případ vede. Velmi důležitou součástí při řešení problémů je ochota spolupráce jednotlivých klientů, kterých se problém týká. Studium publikací týkající se problematiky domácího násilí bylo možné dojít k závěru, že odborníci se téměř shodují nebo mají alespoň podobné stanovisko, což přispělo k usnadnění vypracování teoretické části.

Cílem praktické části této bakalářské práce bylo porovnání zjištěných teoretických názorů a názorů získaných z případové studie. Jejich zhodnocením bylo možné dojít k závěru, že se reálné situace mohou lišit od názorů odborníků, ale většinu teorií, bylo

možné na základě daného vzorku případových studií, potvrdit. Pro konečné označení platných či neplatných teorií, by bylo zapotřebí použít podstatně většího počtu vzorků případových studií.

Lze však říci, že bakalářská práce přinesla splnění cíle. Rozšířením praktické části zkušenostmi z praxe jsme došli k potvrzení teorie, že mezi aktivně pomáhající instituce v případech domácího násilí patří mimo jiné i orgán sociálně-právní ochrany dětí, který obětem domácího násilí poskytuje zejména poradenství a následnou intervenci. Sociální práce je složitý proces, kdy každý případ se musí posuzovat individuálně a není možné postupovat jen s využitím šablonovitých řešení. Přesto k řešení problematiky domácího násilí toto zcela nestačí, je zapotřebí minimálně spolupráce Policie ČR a Intervenčního centra. Z obou částí bakalářské práce je zřejmé, že je velmi potřebná sanace rodiny, neboť ohrožení dítěte je velmi tenkou hranicí, která může být kdykoli překročena a tím více je pak důležitá závažnost rozhodování pracovníka orgánu sociálně právní ochrany dětí.

Seznam zkratek

ČR	Česká republika
IC	Intervenční centrum
NOZ	Nový občanský zákoník
OSPOD	Orgán sociálně právní ochrany dětí
OSŘ	Občanský soudní řád
OSPOD	Orgán sociálně právní ochrany dětí
ZZŘ	Zákon o zvláštních řízeních soudních
PČR	Policie České republiky
SARA	Dotazník

Ostatní zkratky

aj.	a jiné
apod.	a podobně
atd.	a tak dále
č.	číslo
např.	například
nezl.	nezletilý
odst.	odstavec
písm.	písmeno
popř.	popřípadě
příp.	případně
r.	rok

s.	strana
Sb.	Sbírky
srov.	srovnej
tj.	to je
tzn.	to znamená
tzv.	tak zvaně
viz.	uvedeno v ...

Seznam literatury

Knihy

- BAKEŠOVÁ, A. 2009. *Filosofický slovník*. Praha: Euromedia Group, k.s., 2009. 358 s. ISBN 978-80-242-2582-1.
- BEDNÁŘOVÁ, Z. – MACKOVÁ, K. - PROKEŠOVÁ, H. 2006. *Studijní materiál v problematice domácího násilí pro pracovníce a pracovníky orgánů sociálně – právní ochrany dětí*, Praha: MPSV, 2006. 139 s. ISBN 80-86878-50-3.
- BECHYŇOVÁ, Věra a Marta KONVIČKOVÁ. *Sanace rodiny*. 1. vydání. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-392-5.
- BUSKOTTE, A. – VANÍČKOVÁ HORNÍKOVÁ, L. ed. 2008. *Z pekla ven: žena v domácím násilí*. Vyd. 1. Brno: ComputerPress, 2008. 176 s. ISBN 978-80-251-1786-6.
- ČERVENÝ, Z. - ŠLAUF, V. – TAUBER, M., 2009. *Přestupkové právo. Komentář k zákonu o přestupcích včetně textu souvisejících předpisů*. Praha: Linde, 2009, 481 s. ISBN 80-7201-596-6.
- ČÍRTKOVÁ, L. 2008. *Moderní psychologie pro právníky*. Praha: GRADA Publishing, a.s., 2008. ISBN 978-80-247-2207-8.
- ČÍRTKOVÁ, L. 2007. *Psychické týrání partnera aneb Domácí násilí beze stop. Právo a rodina*. Praha: Linde, 2007, č. 6/2007 – 9. ročník, 24 s. ISSN 1212-866X.
- ČR. 2009. *Občanský soudní řád*. Ostrava: Sagit, 2009. 144 s. ISBN 978-80-7208-731-0.
- DUTTON, D. - GOLAND, S. 1997. *A Psychological Profile*. New York: The Perseus Book Group, 1997. 222 s. ISBN 04-6503-388-1.
- HARTL, Pavel. *Psychologický slovník*. 3. vyd. Praha: Budka, 1996, 297 s. ISBN 80- 901-5490-5.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 408 s. ISBN 80-736-7040-2.

HRDINOVÁ A., KRUPIČKOVÁ, P., HANUŠOVÁ, L., ŠTĚTKOVÁ, P. a J. PETRANOVÁ. *Na jedné lodi aneb jak uspořádat případovou konferenci v oblasti péče o ohrožené děti*. Praha: Občanské sdružení Rozum a cit, 2010. Bez ISBN. Dostupné také z: <http://www.rozumacit.cz/sites/default/files/obcanske-sdruzeni/kestazeni/prilohy/11-04-15/metodikapripadovychkonferenci.pdf>.

HUŇKOVÁ, M. - VOŇKOVÁ, J. 2004. *Domácí násilí v ČR z pohledu práva*. Stráž pod Ralskem: Justiční akademie České republiky, 2004. 204 s.

CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu*. Vydání 1. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.

JEMELKA, L. – VETEŠNÍK, P. 2011. *Zákon o přestupcích a přestupkové řízení. Komentář*. Praha: C.H. BECK, 2011. 555 s. ISBN 978-80-7400-355-4.

KOVAŘÍK, Jiří. *Posuzování potřeb ohroženého dítěte*. In MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Metody řízení sociální práce*. 1. vydání. Praha: Portál, 2003. s. 201-229. ISBN 80-7178-548-2.

Manuál k případovým konferencím. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011, 42 s. ISBN 978-80-7421-038-9.

MATOUŠEK, O. 2005. *Sociální práce v praxi: specifika cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2005. 352 s. ISBN 80-7367-002-X.

MATOUŠEK, Oldřich. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, 183 s. ISBN 978-807-3673-109.

MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Metody řízení sociální práce*. 1. vydání. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2. MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Portál, 2008, 271 s. ISBN 978-80-7367-368-0.

MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny*. 1. vydání. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-739-8. MICHALÍK, Jan. *Vybrané kapitoly z práva pro speciální pedagogy*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3620-3.

MICHALÍK, Jan. *Vybrané kapitoly z práva pro speciální pedagogy*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3620-3.

MUSILOVÁ, Marcela. *Případová studie jako součást pedagogické praxe*. 2. upr. vyd., Ve Vydavatelství UP 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. 42 s. Skripta. ISBN 80-244-0749-3.

NOVOTNÁ, Věra. *Sociální práce s rodinou při poskytování sociálně-právní ochrany dětí. Právo a rodina*. Praha: Linde, 2008, č. 8/2008, s. 1-5. ISSN 1212-866X.

NOVOTNÁ, Věra a Eva BURDOVÁ. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: Komentář*. 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2007. ISBN 978-80- 86131-72-6.

PEMOVÁ, Terezie a Radek PTÁČEK. *Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 187 s. ISBN 978-80-247-4317-2.

ROSA. *Dětská svědectví násilí*. Praha: ROSA, 2008.

RYCHLÍK, Daniel. *Sanace biologické rodiny. Právo a rodina*. Praha: Linde, 2009, č.2/2009, 11. ročník, s. 19-24. ISSN 1212-866X.

VOŇKOVÁ, Jiřina. *Vaše právo!: první právní pomoc ženám, obětem domácího násilí*. 7., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: proFem, 2012. 94 s. ISBN 978-80-904564-0-2.

SCHUSTER, Mary Lay; Propen, Amy D.. *Victim Advocacy in the Courtroom: Persuasive Practices in Domestic Violence and Child Protection Cases*, Lebanon, NH, USA: Northeastern University Press, 2011.

Elektronické zdroje:

Metodické doporučení MPSV č. 2/2010 pro postup orgánů sociálně-právní ochrany dětí při případové konferenci. [online]. [cit. 6. 3. 2015]. Dostupné z <http://www.mpsv.cz/files/clanky/9086/Methodika-pripadove-konference.pdf> ze dne 17.9.2011.

POTMĚŠIL, Jan. Domácí násilí v přestupkovém řízení. [online]. [cit. 6. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/aktuality/n25-domaci-nasili-v-prestupkovem-rizeni/>

SEDLÁK, J. a PAŇÁKOVÁ Z. Řešení domácího násilí v Evropském parlamentu. [online]. [cit. 6. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.domacinasili.estranky.cz/clanky/clanky/evropsky-parlament-a-domaci-nasili.html>

VITOUŠOVÁ, P. a DURDÍK, T. Zákon na ochranu před domácím násilím. [online]. [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.bkb.cz/aktuality/n144-zakon-na-ochranu-pred-domacim-nasilim/>

Článek v časopise:

ČERNÁ, J. 2013. *Veřejná správa*, Praha: 2013, č. 13/2013, 26 s.

ČÍRTKOVÁ, L. 2007. *Rodiče, děti, domácí násilí a traumatizující následky. Právo a rodina*. Praha: Linde, 2007, č. 9/2007-9, 24 s., ISSN 1212-886X.

ČUHELOVÁ, K. - ŠÍNOVÁ, R., 2013. *Právní rozhledy*, 2013, č.3/2013, 103 s.

Legislativa z elektronického systému Codexis:

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. [cit. 2014-12-10].

Sdělení č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte. [cit. 2014-11-15].

Vyhláška č. 473/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o sociálně- právní ochraně dětí. [cit. 2014-12-10].

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon. [cit. 2014- 11-16].

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. [cit. 2014- 11-16].

Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. [cit. 2014- 11-16].

Zákon č. 101/2000 S., o ochraně osobních údajů. [cit. 2015- 10-05].

Zákon č. 135/2006 Sb. na ochranu před domácím násilím. [cit. 2014- 11-16].

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích. [cit. 2014- 11-16].

Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů. [cit. 2014-11-15].

Zákon č. 108/2006, o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. [cit. 2014- 11-15].

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. [cit. 2015-02-12].

Příloha - Dotazník SARA

OTÁZKY SARA DN

Oddíl 1 : NÁSILÍ VE VZTAHU K BLÍZKÉ OSOĚ

1) Dopouští se NO závažného fyzického nebo sexuálního násilí? ANO NE NEJISTÉ
např. fyzické útoky a sexuální násilí, pokusy o ně, použití zbraní.

2) Vyhrožuje závažným násilím, sděluje své násilné úmysly? ANO NE NEJISTÉ
např. vyjadřuje vražedné nebo agresivní myšlenky, plány, ničí oblíbené věci ohrožené osoby.

3) Dochází ke stupňování fyzického/sexuálního násilí nebo výhrůžek ze strany NO?
např. zvyšuje se krutost, četnost nebo různorodost násilných činů, výhrůžek nebo úmyslů.

ANO NE NEJISTÉ

4) Porušuje násilná osoba příkazy soudu a jiná nařízení? ANO NE NEJISTÉ
např. podmínky kauce, zkušební doby, podmíněného propuštění, trestu zákazu pobytu a.j.

5) Má násilná osoba názory a postoje, které schvalují násilí? ANO NE NEJISTÉ
např. vyznává a omlouvá zneužívání moci a různé formy násilí, trpí chorobnou žárlivostí, má potřebu ovládat blízké.

Oddíl 2 : OBECNÉ SKLONY NÁSILNÉ OSOBY K NÁSILÍ

6) Dopouští se násilná osoba obecné kriminality? ANO NE NEJISTÉ

7) Jsou informace o problémech v předchozích vztazích? ANO NE NEJISTÉ
měla NO problém vytvořit a udržet dlouhodobý důvěrný vztah (opakované opouštění partnera, násilí ve vztahu).

8) Má násilná osoba pracovní nebo finanční problémy? ANO NE NEJISTÉ
např. je dlouhodobě bez zaměstnání, často mění zaměstnání, má výrazné finanční obtíže.

9) Má násilná osoba problémy s toxikomanií a jinými závislostmi? ANO NE NEJISTÉ

10) Má násilná osoba problémy v oblasti duševního zdraví? ANO NE NEJISTÉ

11) Chová se ohrožená osoba rozporuplně ve vztahu k násilné osobě?
přestože se chce od násilné osoby odpoutat, udržuje s ní kontakty, popírá a omlouvá akce násilníka, svaluje vinu na sebe.

ANO NENEJISTÉ

12) Má z násilné osoby extrémní strach? ANO NENEJISTÉ
tzn. hladina strachu výrazně ovlivňuje její sebeobraně chování, strach ohroženou osobu traumatizuje a ochromuje.

13) Má ohrožená osoba problém se zajištěním svého bezpečí?

riziko je veliké, pokud ohrožená osoba nemá znalosti o tom, kde a jak hledat pomoc, není schopna zajistit své bezpečí, nezná svá práva, má malé nebo žádné kontakty s přáteli a s původní rodinou.

ANO NE NEJISTÉ

14) Existují objektivní překážky, které brání zajištění bezpečí pro ohroženou osobu?

místo bydliště či zaměstnání nezaručují bezpečí, chybí podpora od jiných osob, zdroje pomoci nejsou rychle a lehce dosažitelné, existuje problém s dopravní obslužností.

ANO NE NEJISTÉ

15) Má ohrožená osoba závažné osobní problémy?

např. problémy se zaměstnáním, financemi, problémy právního rázu, mentální problémy, problémy s návyk. látkami.

ANO NE NEJISTÉ

Další skutečnosti zvyšující nebezpečí budoucího útoku ze strany NO proti OO:

Splněny podmínky pro vykázání:

ANO NE

Zpracoval:

podpisová doložka:

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Jana Krylová
Katedra:	Katedra křesťanské výchovy
Vedoucí práce:	Mgr. Lucie Šallé
Rok obhajoby:	2015

Název práce:	Činnosti sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí s přítomností nezletilého dítěte
Název v angličtině:	Activities of socio-legal protection of children in cases of domestic violence with presence of underage child
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá činností sociálně-právní ochrany dětí, legislativním ukotvením a činnostmi zaměřenými na zajištění ochrany ohroženého dítěte. Dále je zaměřena na problematiku domácího násilí v rodině s přítomností nezletilých dětí mimo jiné v kontextu a návaznosti na platnou legislativu, činnost státních i nestátních orgánů a organizací. Praktická část práce obsahuje případové studie domácího násilí, diskusi a závěrečné zhodnocení.
Klíčová slova:	sociálně-právní ochrana dětí, domácí násilí, ohrožená osoba, násilná osoba, ohrožené dítě, právní normy, institut vykazání
Anotace v angličtině:	This bachelor thesis deals with the activities of socio-legal protection of children, legislative anchoring and processes directed at provision of protection to endangered children. On top of that the issue of domestic violence in families with an underage child is addressed in the context and succession to the legislation in force, activities of state and non-state authorities and organizations. The practical part of this work includes case studies on domestic violence, discussion and final conclusion.
Klíčová slova v angličtině:	Social and legal protection of children, domestic violence, endangered person, violent person, endangered children, legal standards, the institute reporting
Přílohy vázané v práci:	Příloha 1 – Dotazník SARA
Rozsah práce:	75 stran
Jazyk práce:	Čeština